

پوناکی نیہت پاکی

و

تاریکیہ کانی

ویستی دنیا بہ کاری دواروژ

له ژیر پوئنایی قورنآن و سوننه تدا

نوسینی:

د. سعید بن علی بن وهف القحطانی

وهرگیپرانی:

م. شاخوان جواد احمد

زنجیره‌ی دینماییه‌کانی ریگای راست (۳۸)

رونای نییه‌ت پاکی و تاریکیه‌کانی ویستی دونیا به‌کاری دواروژ له ژیر روژنایی قورئان و سوننه‌تدا

نوسینی:

د. سعید بن علی بن وهف القحطانی

وهرگیرانی:

م. شاخوان جواد أحمد

پیش نویژو وتار خوینی مزگه‌وتی (سه‌ید نه‌همه‌دی فه‌یله‌سوف) / چه‌مچه‌مال

۱۴۲۹ کۆچی - ۲۰۰۸ زالیینی

چاپی یه‌که‌م

له‌بئاوکراوه‌کانی سایتی به‌هه‌شت

www.ba8.org

هه‌میشه له‌گه‌ئمان بن بو به‌ره‌می نوی

پیناسه سی پهرتووک

ناوی کتیب: ړوناکی نییته پاکي و تاریکيیه کانی ویستی د دنیا به کاری دواړوژ .

ناوی نووسهر: د. سعید بن علی بن وهف القحطاني .

ناوی وهرگیږ: م. شاخوان جواد أحمد .

ژماره سیپاردن: ژماره (۳۴۶) ی سالی (۲۰۰۲) پی دراوه له لایه ن وهزاره تی ږوشنبیری حکومتی هریمی کوردستانه وه .

زنجیره: زنجیره ی (۲۸) له زنجیره ی رینماییه کانی ریگی پایست .

نوره و سالی چاپ: یه که م (۱۴۲۹ هـ / ۲۰۰۸) .

چاپ خانه: چاپه مه نی سیما / سلیمانی .

بنکه ی بلاوکردنه وه:

کتیبخانه ی سوننه - سلیمانی .

کتیبخانه ی سیما - چه چه مان .

کتیبخانه ی زانست - که لار .

قال الإمام الشافعي رحمه الله :

كُلُّ الْعُلُومِ سِوَى الْقُرْآنِ مَشْعَلَةٌ
إِلَّا الْحَدِيثَ وَإِلَّا الْفِقْهَ فِي الدِّينِ
وَمَا سِوَى ذَلِكَ وَسِوَى الشَّيَاطِينِ
الْعِلْمُ مَا كَانَ فِيهِ قَالَ حَدَّثَنَا

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

پیشه کی وهرگیر

إن الحمد لله نحمده ونستعينه ونستغفره ونتوب إليه ونعوذ بالله من شرور أنفسنا وسيئات أعمالنا من يهده الله فلا مضل له ومن يضلل فلا هادي له واشهد أن لا اله إلا الله وحده لا شريك له واشهد أن محمدا عبده ورسوله.

﴿يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِۦٓ وَلَا تَمُونَّ إِلَّا وَانْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٠٢﴾﴾ (١)

﴿يٰٓأَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا

وَسِنًا ۗ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ ۗ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴿١﴾﴾ (٢)

﴿يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٧٠﴾ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ

ذُنُوبَكُمْ ۗ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٧١﴾﴾ (٣)

أما بعد :

فإنَّ خَيْرَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ، وَخَيْرَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ ﷺ، وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا، وَكُلُّ مُحَدَّثَةٍ بَدْعَةٌ، وَكُلُّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ، وَكُلُّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ.

موسلمانى خوشه ویست نه م نامیلکه یه ی بهر ده ستت باس له یه کیک له گرنگترین بنچینه کانی گیرابونى کرده وه چاکه کان ده کات، نه و بنچینه یه ی نه گهر له ههر کرده ویه کی چاکه دا نه بییت وهرناگیریت و قه بول نابییت، نه ویش نبیهت پاکیه، بویه گه وره ترین و به نرخ ترین ده ست مایه ی موسلمان بو

(١) سورة آل عمران ، آیه (١٠٢) .

(٢) سورة النساء ، آیه (١) .

(٣) سورة الأحزاب ، آیه (٧٠-٧١) .

گیرابوون و بہدہست ہینانی پاداشتی زور لہ سہر کردہ وہ چاکہ کانی بریتہ لہ و نییہ تہی کہ لہ ناو دلیدا ہہیہ، جا بہ پی بوون و نہ بوون و کہم و زوری نییہ تی حیساب بو کردہ وہ کانی دہ کریت۔

بویہ موسلمانہی خوشہ ویست زور ہول بدہ نییہ ت تہ نہا بو خوی پەرور دگار بیت لہ ئە نجام دانی کردہ وہ کانتدا، چونکہ خیرو بہرہ کہ تی دونیا و دواپوڑ لہ فہزل و گہورہیی بہروو بومہ کانی نیہ ت پاکییہ، وہ گہورہ ترین ہوکارہ بو گیرابوون و وەرگیرانی کردہ وہ کان ئە گہر شوین کہ وتنی پیغہ مہبری (ﷺ) لہ گہلدا بیت، وہ دہ بیتہ مایہی بہ دہست ہینانی خوشہ ویستی خوی پەرور دگار و پاشان خوشہ ویستی فریشتہ کان، وہ نیہ ت پاکی بنچینہ و بنہ ماو ناوہ پوکی ہہ موو کردہ وہیہ کہ۔

موسلمانہی نازیز بہ ہوی نییہ ت پاکی و دلسوزیتہ وہ خیرو پاداشتت بو دہ نوسریت لہ سہر کردہ وہ حہ لال و دونیا ییہ کان ئە گہر لہ ئە نجامدانیاندا مہ بہ ست خوی پەرور دگار بیت، وہ خیرو پاداشتت بو دہ نوسریت لہ سہر ئە و کردہ وانہی کہ نییہ تی باش و راستت ہہ بووہ بیانکہ یث ئە گہر نہ ت توانی بیشیان کہ یث (بہ ہوی ریگریکہ وہ)، موسلمانہی خوشہ ویست ئە گہر دہ تہ ویث خوی پەرور دگار ئەم ئوممہ تہ سہر بخت بہ سہر دوژمنان و ناحہ زانیدا ئە وہ ہول بدہ نییہ تت پاک بکہ یثہ وہ لہ ریا و بہ شہ کانی نہ فست، وہ بزانیہ نییہ ت پاکی مایہی پزگار بوونہ لہ سزای دواپوڑ، وہ ہوکارہ بو لاجوون و نہ مانی تہ نگ و چہ لہ مہی دونیا و دواپوڑ، وہ مایہی پزگار بوونہ لہ گومپایی و سہرلیشیواوی، وہ ہوکارہ بو زیاتر ہیدایہ ت و پینمونی۔

بویہ خوشک و برای نازیز ئە گہر دہ تہ ویث ہہ ست بہ دل نارامی و

بہختہ و ہری بکہیت، ئە گەر دہتہ ویت ئیمان لہ دلتا جوان و پازاوه بیت و عاقیبہت خیر بیت و پارانہ و ہکانت گیرابیت و لہ ناو گوپدا نازو نیعمت و موژدہی دلخوش کەر بہ دەست بہینیت و بجیتہ ناو بہ ہشتہ و ہو پرزگار بیت لہ ناگری دۆزہخ، ئە و ہ ہول بدہ ہر کاتیک کردہ و ہی چاکت کرد تہنہا مہ بہ ستت رازی کردنی خوای پەرہردگار بیت و دوور بیت لہ پیا کردن و کردہ و ہ کردن بۆ نہ فسی خۆت.

داواکارم لہ خوای پەرہردگار بۆ خۆم و سہر جہم موسلمانان دلسۆزی و نیازپاکیمان پی ببہ خشیت لہ ہموو و تہ و کردہ و ہیہ کدا، و ہ کردہ و ہ کانمان پاک بکاتہ و ہ لہ بەشی نہ فس و ہواو ئارہ زوہ کانی، و ہ دوورمان بخاتہ و ہ لہ کردنی پیا.

لہ کۆتایییدا لہ خوای پەرہردگار دہ پاریننہ و ہ و

دہ لیین: ﴿ رَبَّنَا لَا تُرِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ ﴿۸﴾

(آل عمران: ۸).

م. شاخہوان جہواد ئە حمەد

پیش نویش و تار خوینی مزگہوتی (سہید ئە حمەدی فہیلہ سوف)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

پیشهکی دانەر :

إن الحمد لله، نحمده، ونستعينه، ونستغفره، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا، وسيئات أعمالنا، من يهده الله فلا مضل له، ومن يضلل فلا هادي له، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، وأشهد أن محمداً عبده ورسوله، صلى الله عليه وعلى آله وأصحابه ومن تبعهم بإحسان إلى يوم الدين، وسلم تسليماً كثيراً، أما بعد:

موسولمانى خۆشه‌ویست ئەمەى بەردەستت نامیلکەیه‌کی کورتە لەسەر "پوناکی نییەت پاکى و تاریکییەکانى ویستی دونیا بەکارى دواپۆژ" تیایدا تیگە‌یشتن لە ماناو واتەى نییەت پاکى و گرنگی و پایەى بەرزى نیەتى باشم پوون کردۆتە‌وه، وه باسى ویستی بەدەست هێنانى دونیا بە کردنى کارى چاکەم کردوو، وه باسى ئەو کارانەم کردوو، وه باسى هێنانى دونیا دەکریت، وه باسى ترسناکى و جۆرو بەشەکانى پیام کردوو، وه باسى شوینە‌وارى خرابى پیا لەسەر کردوو، وه باسى هۆکارو پالنه‌ره‌کانى پیام کردوو، وه باسى ریگا چاره‌ى بەدەست هێنانى نیەت پاکیم (الإخلاص) کردوو.

موسولمانى خۆشه‌ویست نییەت پاکى هۆکاریکە بۆ سەرکه‌وتن و پزگارى بوون له‌سزای خوای پەرودگار، وه بەرز بوونە‌وه‌ى پله‌و پایە له‌ دونیا و دواپۆژدا پێى، وه سەرفراز بوون به‌ خۆشه‌ویستی خوای پەرودگار به‌ هۆیه‌وه، وه خۆشه‌ویستی ئەهلى ئاسمانه‌کان و زه‌وى بۆ که‌سى نیازپاک (المُخْلِص)، که به‌راستی ئەمە نورو پوناکییە‌که خوای پەرودگار ده‌یخاته‌ دللى ئەو به‌ندانە‌ى

که خوئی ویستی لییه، ههروهک خوائ پهروهردگار دهفه رمویت: ﴿وَمَنْ لَّمْ يَجْعَلِ
اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِن نُّورٍ﴾ (النور: ۴۰).

واته: ههروهک سیک خوائ پهروهردگار نورو پوناکی پی نه به خشیت، نه وه
هه رگیز نورو پوناکی نییه. ویستی به دهست هیئانی دونیا به کردنی کاری
دواپوژ هه مووی تاریکییه، له بهر نه وهی ویستی به دهست هیئانی دونیا به
کردنی کاری دواپوژ پیچه وانه ی خوا به ته نها په رستییه، وه نه گه ر تیکه ل
به هه ر کرده وه یه ک بییت نه وه هه لی ده وه شینیتته وه، ههروهک خوائ
پهروهردگار فه رموییه تی: ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ
فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ﴾ (۱۵) ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ وَحَبِطَ مَا
صَنَعُوا فِيهَا وَبَطُلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ (هود: ۱۵-۱۶).

واته: ههروهک سیک له ژیانى دونیادا ته نها مه بهست وهه ول و کوششی دونیاو
جوانیه کانی بییت، نه وایمه له دونیادا ئاوات ومه بهسته کانی نه دهینى "به
نه ندازه ی ویستی خویمان که بپارمان له سه ر داوه نه ک به مه بهست وهه لپه و
هه موو ئاواته کانی خویمان" وه له دونیادا به ره می ره نجی خویمان وه ره ئه گرن،
وه له دوا پوژدا هیچ پاداشتی چاکه یان نادریته وه وه هیچ خویشی و
ئیسراحه تیان بو نییه ته نها ئاگری دوزه خ نه بییت، وه نه و کرده وانه ی له دونیادا
نه یان کرد هه مووی بوچه له و وه رنه گراوه لای خوائ پهروهردگار چونکه بو
خوائ پهروهردگاریان نه کرده وه مه بهستیان پازی بوونی نه وه نه بووه.

نه م نامیلکه یه م کردوته دوو به شه وه، هه ر به شه ی چه ند باسیکی له ژیردا
جی ده بیته وه، به م شیوه یه ی لای خواره وه:

به شی به که م: رونای نیهه ت پاک.

باسی به که م: تیگه یشتن له مانا و اتهی نیهه ت پاک.

باسی دووهم: گرنگی نیهه ت پاک.

باسی سییهم: پله و پایه ی به رزی نیهه ت باش.

باسی چوارهم: به رو بووم و سوده کانی نیهه ت پاک.

به شی دووهم: تاریکیه کانی ویستی دوتیا به کاری دوا پوژ:

باسی به که م: ترسناکی ویستی به دهست هیئانی دوتیا به کردنی کاری چاکه.

باسی دووهم: جوړه کانی ئه و کارانه ی که بو به دهست هیئانی دوتیا ده کریت.

باسی سییهم: ترسناکی و زیانه کانی ریا.

باسی چوارهم: جوړو ورده کاریه کانی ریا.

باسی پینجم: به شه کانی ریا و شوینه واری خرابی له سهر کرده وه چاکه کان.

باسی شه شهم: هوکارو پالنه ره کانی ریا کردن.

باسی حه و تهم: ریگا چاره ی به دهست هیئانی نیازپاکی و چاره سهری ریا

کردن.

داواکارم له و خویبه به و ناوه گه وره یه ی ئه گهر داوای لی بکریت پیی

ئه به خشیت، وه ئه گهر هاواری بو بکریت پیی وه لام ئه داته وه، داوای لی

ده که م، ئه م کاره پیروژه ته نها له بهر خاتری ئه و بیت، نوسه رو خوینه رو

چاپکه رو بلاو که ره وه ی له فیرده وه سی به رزو پان و به رین پر نازو نیعمه ت نزیک

بکاته وه، وه سودم پی بگه یه نیئت له ژیانی دوتیا و پاش مردنم، وه سود به

هموو ئه و که سانه بگه یه نیئت که ئه گات پییان، به راستی خوی په روه ردگار

باشترین داوا لیکراوه و به ریزترین ئومید پی بووانه، ته نها هه ر ئه و پشتیوانمانه

وباشترين پشت پيءُ به ستراره، وه سوپاس و ستايش ٻڙپهروهردگاري هردوو
 جيهانيان، وه سه لآت و سه لامى خواي پهروهردگار له سه ر به نده و پيغه مبهري
 (ﷺ) راستگوى خوى و يارو ياره ران و شوين كه وتوانيان به چاڪي تارپوڙي
 دوايي بيت.

به شى يه کهم: ړوناکی نییته

باسی يه کهم: تیگه یشتن له ماناو واته ی نییته پاکي:

مانای ووشه ی (الإخلاص) له زمانه وانیدا: خَلَصَ يَخْلُصُ خُلُوصًا: واته: پاک بووه وه و خلت و خاشی له سهر نه ما، وه ده وتریت: خَلَصَ مِنْ وَرَطَتِهِ: سه لامهت بوو لی و پزگاری بوو، وه ده وتریت: خَلَصَهُ تَخْلِيصًا، واته: پزگاری کرد، والإخلاصُ فِي الطَّاعَةِ: تَرَكُ الرِّبَاءِ^(۱)، نییته پاکي له په رستندا، بریتیه له واز هیټان له پیاکردن.

وه بنچینه ی نییته پاکي ئه وه یه: کاتیک به نده یه کی موسلمان هر کرده وه یه کی چاکه ده کات مه به سستی پیی ته نها نزيك بوونه وه بیټ له خوا ی په روه ردگار.

زانایان (په حمه تی خوايان لیبیت) پیناسه ی زوریان بو نییته پاکي کردووه، که مانای هه ندیکیان نزيکه له یه که وه:

ووتراوه: نییته پاکي واته: هه موو مه به سته کان له په رستندا تاك پراگرتنی خوا ی په روه ردگار بیټ.

وه ووتراوه: نییته پاکي واته: یه کسان بوونی کرده وه کانی به نده ی موسلمان له نهیټی و ئاشکرادا، وه پیا واته: پیشاندانی پووکه ش به باش ترو چاکتر له ناوه پوک، وه پاستگویی له نیاز پاکیدا ئه وه یه: ناوه پوک و نهیټی

(۱) پروانه: المعجم الوسيط ۱/۲۴۹، ومختار الصحاح ص ۷۷.

بہندہ ی موسلمان ئاودانترو گہ شاوہ تر بیٹ لہ پروکہ شی۔
 وہ ووتراوہ: نییہ ت پاکی واتہ: پاککردنہ وہی کردہ وہ لہ ہممو کاریک کہ
 ئو نیازہ لہ کہ دار دکات (وہ کو: ریا و خو دہ رختن وہتد)^(۱)۔
 موسلمانی خوشہ ویست ئوہی لہ پیشدا باسکرا ئوہ مان بؤ پوون بووہ وہ
 کہ نییہ ت پاکی بریتہ لہ: ئہ نجامدانی کردہ وہ تہنہا بؤ خوی پەروردگار و
 نزیک بوونہ وہ پی تہنہا لہ خوی پەروردگاری تاک و تہنہا، کہ نابیت نییہ تی
 ئو کردہ وہیہ ہیچ ریاو خو دہ رختن و داواکردنی شتیکی کہ می بہ سہر چوو و
 خو لہ پیش کردنیکی تیدا بیٹ، بہ لکو بہ ئہ نجامدانی ئو کارہ چاکہ یہ ئومیدی
 پاداشتی خوی پەروردگاری ہہ بیٹ، وہ ترسی سزای خوی پەروردگاری
 ہہ بیٹ، وہ بہ تہمای پازی بوونی خوی پەروردگار بیٹ۔
 ہر بویہ زانای پایہ بہرز فُضیلی کوری عیاض (پہحمہ تی خوی لبیت)
 دہ فہرمویت: « نہ کردنی کردہ وہی چاکہ لہ ترسی خہ لگی پایہ، وہ کردنی
 کردہ وہی چاکہ لہ بہر (یان بؤ) خہ لگی شیرکہ، وہ نییہ ت پاکی ئوہیہ خوی
 پەروردگار سہ لامہ تت بکات لہ و دوو کارہ »^(۲)۔
 نییہ ت پاکی لہ ژانی موسلماندا واتہ: مہ بہستی بہ کردہ وہ ووتہ و سہر جہ م
 ہہ لئس و کہ ووتو پینمونی کردن و فیروونی تہنہا خوی پەروردگار بیٹ، ئو
 خویہ ی کہ ہیچ ہاوہ ل و شہریکی نییہ، وہ ہیچ پەروردگارک نییہ جگہ لہ
 خوی۔

(۱) پروانہ: مدارج السالکین لابن القیم ۹۱/۲۔

(۲) پروانہ: ہمان سہرچاوہ ۹۱/۲۔

واته: ئە ئی پیغه مبهەر (ﷺ) به موشریکین و هاوہلّ پهیدا کهران بلی: من نوپژ کردنم و (فهرزه کانم و سوننه ته کانم) سه ربپرینم و هه موو ژیانم - ئە وهی له م دونیا یه دا ئە نجامی ئە دەم و ئە وهی که به سه رم دیت "مردنم" واته هه موو ئە و کاره چاکانهی که له سه ری ئە مر م ته نها بۆ خوای پهروه ردگاری جیهانیانه، ئە و خوایه ی که هیچ هاوہلیکی نییه، به و شیوه یه فه رمانم پی کراوه که هه موو په رستنه کان ته نها بۆ خوای گه وره ئە نجام بدهم، وه من یه که م که سم له م ئوممه ته که مل که چ بم بۆ فه رمانه کانی خوای گه وره .

وه هه روه ها فه رموویه تی: ﴿ الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيُبْلُوكُمُ أَيُّكُمُ أَحْسَنُ عَمَلًا ۗ

﴿ ۲ ﴾ (المک: ۲).

واته: خوای پهروه ردگار ئە و خوایه یه که مردن و ژیانی دروست کردوه بۆ ئە وهی تاقیتان بکاته وه کام له ئیوه کرده وهی جوان و باشی کردوه .

هه ربۆیه زانای پایه به رز فُضیلي کوری عیاض (په حمه تی خوای لیبیت) ده فه رموویت: « أَحْسَنُ عَمَلًا: هُوَ أَخْلَصُهُ وَأَصْوَبُهُ، قالوا: يا أبا علي: ما أَخْلَصُهُ وَأَصْوَبُهُ؟ فَقَالَ: إِنَّ الْعَمَلَ إِذَا كَانَ خَالِصًا وَلَمْ يَكُنْ صَوَابًا لَمْ يُقْبَلْ، وَإِذَا كَانَ صَوَابًا وَلَمْ يَكُنْ خَالِصًا لَمْ يُقْبَلْ، حَتَّى يَكُونَ خَالِصًا صَوَابًا. وَالْخَالِصُ أَنْ يَكُونَ لِلَّهِ وَالصَّوَابُ أَنْ يَكُونَ عَلَى السُّنَّةِ » (۴).

واته: أَحْسَنُ عَمَلًا: هُوَ أَخْلَصُهُ وَأَصْوَبُهُ، ووتیان: ئە ی باوکی علی (أَخْلَصُهُ وَأَصْوَبُهُ) مانای چی یه ؟ ئە ویش فه رمووی: « هه ر کرده وه یه ک ئە گه ر دلسۆزی (نیبته

(۴) بروهه: مدارج السالکین ۲/ ۸۹.

پاکی) تیا بوو بؤ خوی په روهردگار به لام (صواب) ی تیدا نه بوو نه وه وهرناگریټ، وه نه گهر (صواب) ی تیدا بوو به لام مه به سته که بؤ خوی په روهردگار نه بوو هر وهرناگریټ، به لکو ده بیټ نه و کرده وه یه ئی خلاص و صوابی تیدا بیټ بؤ نه وه ی وهرگراو بیټ، مه به ست به (خالص) ته نها بؤ خوی په روهردگار بیټ، وه (الصواب) واته: نه و کرده وه یه له سهر سوننه ت بیټ» پاشان ئهم نایه ته ی خوینده وه ﴿فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَادِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾ (۱۱۰) ﴿(الکھف: ۱۱۰)﴾.

واته: هر که سیک ئومیدی نه وه ی هیه که به سهر فرازی و به خته وهریبه وه بگه ریټه وه لای خوی په روهردگار و بگات به دیداری با کرده وه ی چاکه بکات و به هیچ شیوه یه ک هاو له ی بؤ پریار نه دات (له عبادته کانیدا دلسوزی و ئی خلاصی تیدا بیټ و پریای تیکه ل نه کات).

وه هه روه ها ده فه رموویت: ﴿وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ﴾ (النساء: ۱۲۵).

واته: کی هیه له و که سه ئاینی جوانتر و پیکتر و باشتر بیټ که پوی کردو ته خوی په روهردگار و ته واو خوی داو ته ده ست نه وو زور چاکه کاریشه، بئ گومان هیچ که س له و باشتر نیبه. پوو کردنه خوی په روهردگار، واته: نیازیاک بیت له مه به ست و کرده وده بؤ خوی په روهردگار، چاکه کاری له عبادته دنا، واته: شوین که وتوی پیغه مبه ر ﴿ﷺ﴾ سوننه ته کانی بیټ^(۵).

(۵) پروانه: مدارج السالکین ۹۰/۲.

ہاوہ لی بہ پیزی پیغہ مہر (ﷺ) اَنَسِي كُورِي مَالِك (ﷺ) دہ فہرمویت: پیغہ مہر (ﷺ) فہرموویہ تی: « ثَلَاثٌ لَا يَغْلُ عَلَيْنَ قَلْبُ مُسْلِمٍ: إِخْلَاصُ الْعَمَلِ لِلَّهِ، وَمُنَاصَحَةُ وِلَاةِ الْأَمْرِ، وَكُزُومَ جَمَاعَةِ الْمُسْلِمِينَ فَإِنَّ دَعْوَتَهُمْ تُحِيطُ مِنْ وَرَائِهِمْ»^(۶) واتہ: سی کار ہہ یہ ہیچ بق و کینہ و حہ سودیہ کہ لہ دلی موسلماندا ناہیلتی (یان سی کار ہہ یہ نابیت ہیچ دلیکی پاکی موسلمان لی بی بہ ش بیت)، ئہ ویش: کردنی ہہ موو کردہ وہیہ کی چاکہ تہ ناہا بو پازی بوونی خوی پہرہ ردگار بیت (نییہ ت پاکی)، وہ ناموژگاری کردنی کار بہ دہستان (لہ موسلمانان)، وہ پاہند بوون و لہ گہل بوونی جہماعہ ت و کومہ لی راستہ قینہ ی موسلمانان.

ہندی لہ زانایان دہ فہرموون: (فَإِنَّ دَعْوَتَهُمْ تُحِيطُ مِنْ وَرَائِهِمْ) واتہ: ئہ گہر کومہ لیک موسلمان لہ شوینیکدا بوون و ئیمام و پیشہ واکہ یان مرد، وہ موسلمانان کوبونہ وہ و پیشہ وایہ کیان دانا و پازی بوون بہ وہی کہ ببیتہ ئیمام و پیشہ وایان، ئہ و کاتہ پیویستہ موسلمانان ہہ موویان کہ لہ و شوینہن بچہ ژیر فرمانہ کانیہ وہ و لی جیا نہ بنہ وہ، ئہ گہر ئہ و ئیمام و پیشہ وایہ بہ ناشکرا تاوان و خراپہ کاری لی نہ وہ شیتہ وہ، لہ بہر ئہ وہی بانگہ وازی پیشہ وایان (لہ موسلمانان) بانگہ وازی گشتی یہ (بو یہ کہ خستنی موسلمانان و جی بہ جی کردنی شہرعی خوی پہرہ ردگار) بویہ پیویستہ ہہ موو موسلمانان وہ لامی

(۶) أخرجه الترمذي، في كتاب العلم، باب: ما جاء في الحث على تبليغ السّماع ۳۴/۵، رقم ۲۶۵۸ من حديث عبد الله بن مسعود رضي الله عنه، وأخرجه أحمد ۱۸۳/۵ من حديث زيد بن ثابت رضي الله عنه، وصححه الألباني في مشكاة المصابيح ۷۸/۱.

بدہنہ وہو و بچنہ ژیر فرمانہ کانیہ وہ و لیئی دہرنہ چن (تہ گہر فرمانی نہ دہ کرد بہ خراپہ) لہ بہر تہ وہی بوونی دوو ئیمام و پیشہوا لہ یہ ک کاتیکیا دہ بیٹہ مایہی دوو بہرہ کی و فیتنہ و ناشوب و تیگ چونی پہیوہندی نیوان موسلمانان^(۷).

نییہ ت پاکی و دلّسوزی روح و ناوہ پوکی کردہ وہی موسلمانانہ، وہ گرنگترین پھوشتیئی، بویہ بہ بی نییہ ت پاکی و دلّسوزی ہول و کوششی تہو بہ ندہیہ وہ کو تپ و توژیکی بہ بادا چوو وایہ.

وہ نییہ ت پاکی و دلّسوزی بہ یہ کدہنگی زانایان گرنگترین کردہ وہ کانی ناو دلّ، وہ گومانی تیدا نییہ کردہ وہ کانی ناو دلّ بنچینہ ن بؤ: خوشہ ویستی خوی پھروہردگار و پیغہ مبر (ﷺ)، وہ بنچینہ ن بؤ پشت بہ ستن بہ خوی پھروہردگار، دلّسوز بوون بؤی، ترسان لیئی، ئومید بوون تہنہا بہو، وہ کردہ وہ کانی لاشہ شوین کہوتووی کردہ وہ کانی ناو دلّن، بویہ نییہ ت بہ وینہی روح و دلّ و کردہ وہ کانییش بہ وینہی لاشہیہ بؤ تہندامہ کانی، ہر کاتیکی تہو لاشہیہ روحی تیدا نہما تہوہ تہو لاشہیہ دہمریت (کاتیکی دلّسوزی لہ کردہ وہ کاندانہما بہ وینہی تہو لاشہ مردوہ وایہ کہ ہیچ سودی نییہ)، بویہ زانین و شارہ زابوونی حوکمہ کانی ناو دلّ پیویستترو گرنگترہ لہ زانین و شارہ زابوونی حوکمہ کانی لاشہ.

بویہ پیویستہ موسلمان دلّسوزو نییہ ت پاک بیت بؤ خوی پھروہردگار لہ کردہ وہ کانیدا، مہ بہستی ریاو ناو دہرکردن و باش باس کردنی لہ لایہن

(۷) پروانہ: التمهید لابن عبدالبر (ج ۲۱ / ص ۲۷۸)

خه لکوه و سوپاسیان نہ بیت، بہ لکو بانگہ واز بکات بؤ لای خوی پەروردگار
تہنہا مہ بہستی پازی کردنی ئو بیت، ہرہوک خوی پەروردگار دہ فہرمویت:

﴿ قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ ﴾ (یوسف: ۱۰۸).

واتہ: ئی پیغمبر (ﷺ) بلی: ئمہ ریگای پاستی منہ تہنہا بانگہ واز دہ کہم
بؤ لای خوی پەروردگار (بؤ ریاو ناوبانگ و خودہر خستمن نییہ):

وہ ہرہوہا دہ فہرمویت: ﴿ وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ ﴾ (فصلت: ۳۳).

واتہ: کئی ہہیہ لو کہ سہ ووتہی جوانترو ریکترو باشتر بیت کہ بانگہ واز
دہکات بؤ لای خوی پەروردگار، بی گومان ہچ کہس.

وہ دلسوزی و نییہ ت پاکی گہ ورتہ ترین سیفاتہ کہ پیویستہ لہ ناو موسلماناندا
ہہ بیت، کہ دہ بیت کردہ وہی چاکہ و بانگہ واز کردنیان تہنہا بؤ پازی بوونی
خوی پەروردگار و بہ دست ہینانی بہ ہشتی پان و بہرین بیت، وہ دہ بیت
مہ بہستیان چاک کردنی خہ لک بیت و لہ تاریکیہ کانی تاوان و خراپہ کاریہ وہ
دہریان بکن بؤ روناکی باوہرو کردہ وہی چاکہ ^(۸).

(۸) بروانہ: مجموع فتاوی سماحۃ الشیخ ابن باز ۳۴۹/۱ و ۲۲۹/۴.

باسی سی یم: پله و پایه ی به رزی نییته تی باش

نییته ت: بنچینه و بنه مای هموو کرده و هیه که، وه کۆله که و سه ری هموو کاریکه، نه و بنچینه یه یه که کرده و هی له سهر بنیات دهنریت، له بهر نه و هی روح و ناوه رۆکی کرده و هیه، پیشه و او پیشخه ری تی، کرده و ه شوین که و تووی نییته ت، هر بویه چاکی کرده و ه کان په یوه سته به چاکی نییته ت، وه خراپی کرده و ه په یوه سته به خراپی نییته ت، وه به هوی بوونی نییته تی باشه و ه سه رفرازی و به خته و ه ری به دست دیت، وه به هوی نه بونی و ه به دبختی پروو ده دات، وه هر به پی نییته ت پله کان جیاوازن (له پرووی به رزی و نزمیه و ه) له دنیا و دواړوژدا^(۹)، هه روه ک پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی: ﴿إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى...﴾^(۱۰).

واته: کرده و ه کان به پی نییته ت کائن (له پرووی دامه زران و گیرابونه و ه) وه هموو که سیک نه و هنده پاداشتی بو دهنوسریت که مه به سستی و له نییته تی دایه.

وه خوی په روه ردگار فه رموویه تی: ﴿لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِّن نَّجْوَاهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَن يَفْعَلْ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا﴾ (النساء: ۱۱۴).

^(۹) پروانه: النية وأثرها في الأحكام الشرعية للدكتور صالح بن غانم السدلان ۱/۱۵۱.

^(۱۰) متفق عليه من حديث عمر بن الخطاب ﷺ: البخاري، كتاب بدء الوحي، باب: كيف كان بدء الوحي إلى رسول الله ﷺ ۱/۹، رقم ۱. ومسلم، كتاب الإمارة، باب: قوله ﷺ: "إنما الأعمال بالنية"، ۱۵۱۵/۳، رقم ۱۹۰۷.

واتہ: لہ زوربہی چپہ و قسہ نہینہ کاندہ ہیچ خیریک بہ دی ناکریت و تیایدا نییہ، مہ گہر چپہی ئہ و کہ سہی کہ فہرمان دہ کات بہ بہ خشینیک، یان چاکہ یہ ک، یان ریکخستن و چاکساری و ناشتبونہ وہی نیوان خہ لکی، جا ہر کہ سیک ئہ و شیوازہ چاکہ یہ ئہ نجام بدات و لہ گہ لئہ و داتہ نہا مہ بہ سستی پڑہ زامہندی خوا بیٹ، ئہ وہ لہ ئایندهدا پاداشتی زوروی سنوروی گہ و رہی پیندہ بہ خشین.

ئہ مہ بہ لگہ یہ لہ سہر گہ و رہی و پلہ و پایہی بہ رزی نییہ ت، ہر بویہ بانگہ وازکاران و بگرہ سہر جہم موسلمانان پیوستیان بہ پاککردنہ وہی نییہ تیان ہ یہ، چونکہ ئہ گہر نییہ ت چاک و باش بوئہ و ئہ و بہ ندہ یہ پاداشتیکی زوروی گہ و رہ و ہر دہ گریٹ ئہ گہر نہ توائیت ہندی جار کردہ وہی چاکہ ش بکات، چونکہ نییہ تیکی راست و باشی ہ بوہ، ہر بویہ پیغہ مہر (ﷺ) دہ فہرمویت: « إِذَا مَرَضَ الْعَبْدُ أَوْ سَافَرَ كُتِبَ لَهُ مِثْلُ مَا كَانَ يَعْمَلُ مُقِيمًا صَحِيحًا »^(۱).

واتہ: ہر کاتیک بہ ندہ یہ کی موسلمان نہ خوش کہوت یان گہشتیکی کرد (نہیدہ توانی ہندی لہ عیبادہ تہ کان بکات، سوننہ تہ کان نہ ک فہرزہ کان)* ئہ وہ خیر و پاداشتی بو دہ نوسریٹ بہ وینہی کردنی ئہ و کردہ وہ چاکانہی کہ لہ کاتی لہ ش ساغی و لہ مالی خوی یان شوینی خویدا بوہ و کردویہ تی.

^(۱) البخاری، کتاب الجہاد والسریر، باب: یکتب للمسافر ما کان یعمل فی الإقامة ۴/۲۰۰، برقم

وہ ہر وہا پیغہ مبر (ﷺ) فرمویہ تی: « ما من امرئ تَكون له صلاةٌ بليلاً فيغلبه عليها نومٌ إلا كتب له أجرٌ صلاته وكان نومه عليه صدقةً » (۱۲).

واتہ: ہیچ بہ ندهیہ کی موسلمان نیہ کہ شہ و نویژی ہہ بیت (بہ رده وام شہ وانہ شہ و نویژ دہ کات)، بہ لام جاری وا ہہ یہ شہ ویک بہ خہ بر نایات بو کردنی شہ و نویژہ کہ ی نیلا خوی پەرور دگار خیرو پاداشتی نہ و شہ و نویژہ ی بو دہ نوسریت و خہ وہ کہ شی دہ بیتہ خیر بو ی (نہ مہ ش پاداشتی نیہ تہ باشہ کہ یہ تی).

وہ ہر وہا فرمویہ تی: « من تَوَضَّأ فَأَحْسَنَ الوُضوءَ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الْمَسْجِدِ فَوَجَدَ النَّاسَ قَدْ صَلَّوْا، أَعْطَاهُ اللهُ مِثْلَ أَجْرِ مَنْ صَلَّى وَحَضَرَ لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ أَجْرِهِ شَيْئاً » (۱۳).

واتہ: ہر موسلمانیک دہ ست نویژ بگریت، جوانترین و باشتین دہ ست نویژ، پاشان دہ ریچیت و بپوات بو مزگہ وت بو کردنی نویژ بہ جہ ماعت، بہ لام بینیتی موسلمانان نویژیان تہ واو کردوہ (نویژی جہ ماعت تہ واو بوہ) نہ و کاتہ خوی پەرور دگار خیرو پاداشتی پی نہ بہ خشیت بہ وینہ ی خیرو پاداشتی نہ و موسلمانہ ی کہ نامادہ ی جہ ماعت بوہ و بہ جہ ماعت نویژی

(۱۲) أبوداود، کتاب الصلاة، باب من نوى القيام فنام، ۲/۲۴، برقم ۱۳۱۴. والنسائي، كتاب قيام الليل، وتطوع النهار، باب من كان له صلاة بليل فغلبه عليها نوم، ۳/۲۷۵، برقم ۱۷۸۴. وصححه الألباني في إرواء الغليل ۲/۲۰۴، وصحيح الجامع ۵/۱۶۰ برقم ۵۵۶۷.

(۱۳) أبو داود، كتاب الصلاة، باب فيمن خرج يريد الصلاة فسبق بها، ۱/۱۵۴، برقم ۵۶۴. والنسائي، كتاب الإمامة، باب حد إدراك الجماعة، ۲/۱۱۱، برقم ۸۵۵. وقال ابن حجر في فتح الباري: "إسناده قوي"، ۶/۱۳۷.

كردوه، بئِ ئه وهی هِيچ له خِيرو پاداشتی كه م بِيْت.

وه ههروه ها فه رمويه تي: « مَن سَأَلَ اللَّهَ الشَّهَادَةَ بِصِدْقٍ بَلَّغَهُ اللَّهُ مَنَازِلَ الشُّهَدَاءِ وَإِنْ مَاتَ عَلَى فِرَاشِهِ » ^(۱۴).

واته: هه ر موسلمانك له دله وه و به نيه تيكي باشه وه و به راستی داوای شه هیدی بکات له خوای پهروه ردگار، ئه وه خوای پهروه ردگار پلهی ده گه يه نيْت به پلهی شه هيدان ئه گه ر له ماله وه و له سه ر جيگای خوْشی بمریْت.

هه موو ئه مانه به لگه ن له سه ر فه زل و گه وره یی و چا که ی خوای پهروه ردگار به سه ر موسلمانانه وه، هه ربؤیه پيغه مبه ری خوا (ﷺ) کاتيک ده چوون بؤ جهنگی (تَبُوك) به هاوه لانی به پيزی فه رموو: « لَقَدْ تَرَكْتُمْ بِالْمَدِينَةِ أَقْوَامًا مَا سِرْتُمْ مَسِيرًا وَلَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ، وَلَا قَطَعْتُمْ مِنْ وَادٍ إِلَّا وَهُمْ مَعَكُمْ فِيهِ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ يَكُونُونَ مَعَنَا وَهُمْ بِالْمَدِينَةِ؟ فَقَالَ: "حَسَبُهُمُ الْعُدْرُ" » ^(۱۵).

واته: به راستی ئیوه (ئهی هاوه لانی) له شاری مه دینه دا هه ندی له موسلمانانتان به جئ هیشتوو ه (که ئاواتیان تیکوشان و هاوه لایه تی پيغه مبه ری خوا (ﷺ) بووه، ئیوه هِيچ هه نگاويک نانین، وه هِيچ خيرو به خششیک ناکه ن، وه هِيچ دۆل و شیویک نابرن ئیلا ئه وان به شدارن له و خیره دا له گه ل ئیوه دا، هاوه لانی به پيزی فه رمويان: ئهی پيغه مبه ر (ﷺ) چۆن به شدارن له گه ل ئیمه دا

^(۱۴) مسلم، کتاب الإمارة، باب استحباب طلب الشهادة في سبيل الله تعالى، ۱۵۱۷/۳، برقم ۱۹۰۹.

^(۱۵) البخاري، كتاب الجهاد والسير، باب من حبسه العذر عن الغزو ۲۸۰/۳، برقم ۲۸۳۹، وأبو داود، كتاب الجهاد، باب الرخصة في القعود من العذر ۱۲/۳، برقم ۲۰۵۸، واللفظ له.

له و هه موو خیرو پاداشته له کاتیکیدا ئه وان له شاری مه دینه دان، پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمووی: عوزریان هه بووه تا نه یه ن بو جیهاد کردن (نه خووشی پریگریانی لی کردووه تا نه توانن بیّن بو تیگوشان له پئی خوی پهره ردگاردا).

وه هه ر به هوئی نبیته تی باشه وه یه کرده وه ی که م چه ندین جار زیاد و زور ده بیّت، بویه جاریکیان پیاویک خوی پووشیبوو به ئاسن (جل و به رگی جه نگی له به ر کردبوو) هات بولای پیغه مبه رو (ﷺ) ووتی: « أَقَاتِلُ أَوْ أَسْلَمُ؟ فَقَالَ ﷺ: "أَسْلَمْتُ ثُمَّ قَاتِلْ"، فَأَسْلَمَ ثُمَّ قَاتِلَ فَقَتِلَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: "عَمِلَ قَلِيلًا وَأَجَرَ كَثِيرًا" » (۱۶).

واته: بجه نگم یان موسلمان بم؟ پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمووی: موسلمان به له پیئیدا و پاشان بجه نگه، بویه ئه و پیاوه موسلمان بوو و پاشان جه نگا له پیئاو خوی پهره ردگاردا تا شه هید بوو، پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمووی: کرده وه ی که م کرد و پاداشتی زوری وه رگرت.

وه جاریکیان پیاویک هات بو لای پیغه مبه ر (ﷺ) موسلمان بوو، پیغه مبه ریش (ﷺ) به ریگادا ده رپویشت و به رده وام ئیسلامه تی فیّر ده کرد، ئه وه بوو قاجی و شتره که ی ئه و هاوه له به ریژه که وته ناو چالیکه وه ئه و هاوه له به ریژه (ﷺ) که وته ژیر پییه وه و مرد، پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمووی: « عَمِلَ قَلِيلًا وَأَجَرَ كَثِيرًا » (۱۷).

(۱۶) مسند الإمام أحمد ۴/۳۵۷.

(۱۷) متفق عليه من حديث أبي مسعود ﷺ: البخاري، كتاب الإيمان، باب ما جاء أن الأعمال بالنية والحسبة ولكل امرئ ما نوى، ۱/۲۴، برقم ۵۵. ومسلم، كتاب الزكاة، باب فضل النفقة والصدقة على الأقربين، والزواج والأولاد، ۲/۶۲۵، برقم ۱۰۰۲.

واته: کرده وهی که م کردو پاداشتی زوری وهرگرت.

وه هر به هوی نیه تی باش و چاکه وهیه خوی په روهردگار خیرو به ره که ت ده خاته کاری چه لالی دنیا یی موسلمان و پاداشتی چاکه ی ده داته وه له سه ری، هروهک پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی: « إِذَا أَنْفَقَ الرَّجُلُ عَلَىٰ أَهْلِهِ يَحْتَسِبُهَا فَهُوَ لَهُ صَدَقَةٌ » (۱۸).

واته: نه گهر پیاویکی موسلمان مه سره فی مال و مندالی خوی کرد (که پیویسته له سه ری به خویان بکات) به نیه تی نه وهی خوی په روهردگار خیری بو بنوسیت، نه وه دابین کردنی بزوی ژیانی مال و مندالی ده بیته خیر بو.

وه هروه ها پیغه مبه ر (ﷺ) به هاوه لی به ریزی سعد کوری ابي وقاصی (رضی الله عنه) فه رمو: « إِنَّكَ لَنْ تُنْفِقَ نَفَقَةً تَبْتَغِي بِهَا وَجَهَ اللَّهِ إِلَّا أُجِرْتَ عَلَيْهَا حَتَّىٰ مَا تَجْعَلَ فِيَّ فِي أَمْرَاتِكَ » (۱۹).

واته: نهی سه عد تو هیچ خه رجیه ک ناکه یت که مه به ستت پی پی رازی خوی په روهردگار بیت نیلا پاداشتت بو ده نوسریت له سه ری، هه تا نه وهی که بو مال و مندالی خوتی ده که یت (ده یکه یته خه رجی خیزان و منداله کانت).

وه هروه ها پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی: « إِنَّمَا الدُّنْيَا لِأَرْبَعَةِ نَفَرٍ: عَبْدٍ رَزَقَهُ اللَّهُ مَالًا وَعِلْمًا فَهُوَ يَتَّقِي فِيهِ رَبَّهُ، وَيَصِلُ فِيهِ رَحِمَهُ وَيَعْلَمُ اللَّهُ فِيهِ حَقًّا فَهَذَا بِأَفْضَلِ

(۱۸) متفق عليه: البخاري، كتاب الإيمان، باب ما جاء أن الأعمال بالنية، ۱/۲۴، برقم ۵۶. ومسلم،

كتاب الوصية، باب الوصية بالثلث، ۳/۱۲۵۰، برقم ۱۶۲۸.

(۱۹) الترمذي، كتاب الزهد، باب ما جاء مثل الدنيا مثل أربعة نفر، ۴/۵۶۲، برقم ۲۳۲۵، وابن ماجه،

كتاب الزهد، باب النية، برقم ۴۲۲۸، وأحمد ۴/۱۳۰، وصححه الألباني، في صحيح الترمذي ۲/۲۷۰.

الْمَنَازِلِ، وَعَبَدَ رَزَقَهُ اللهُ عِلْمًا وَلَمْ يَرْزُقْهُ مَالًا فَهُوَ صَادِقُ النِّيَّةِ يَقُولُ: لَوْ أَنَّ لِي مَالًا لَعَمِلْتُ فِيهِ بِعَمَلِ فُلَانٍ فَهُوَ بِنِيَّتِهِ فَأَجْرُهُمَا سَوَاءٌ، وَعَبَدَ رَزَقَهُ اللهُ مَالًا وَلَمْ يَرْزُقْهُ عِلْمًا فَهُوَ يَخْبِطُ فِي مَالِهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ، لَا يَنْتَفِي فِيهِ رَبُّهُ وَلَا يَصِلُ فِيهِ رَحِمَتُهُ، وَلَا يَعْلَمُ اللهُ فِيهِ حَقًّا فَهُوَ بِأَحَبِّ الْمَنَازِلِ، وَعَبَدَ لَمْ يَرْزُقْهُ اللهُ مَالًا وَلَا عِلْمًا، فَهُوَ يَقُولُ: لَوْ أَنَّ لِي مَالًا لَعَمِلْتُ فِيهِ بِعَمَلِ فُلَانٍ، فَهُوَ بِنِيَّتِهِ، فَوَزْرُهُمَا سَوَاءٌ» (۲۰).

واته: به راستی حائی خه ئکی له ژبیانی دوتیادا له سه ر شیوهی چوار که سه:

یه که م: به ندهیه ک خوی په روهردگار مال و زانیاریه کی پیبه خشویه (مالیکی حه لال و زانیاریه کی به سوود) نه و به ندهیه له خوا نه ترسیت له پوی سهرف کردنی ماله کی و به کار هیئانی زانیاریه کی، وه به هوی نه و مال و زانیاریه یه وه سهردان و هاتوو چوی که س و کارو خزمه کانی نه کات، وه به ته و اوی ده زانیت مافی خوی په روهردگار چیه له و مال و زانیاریه دا، نه و به ندهیه کی که باسکرا به و شیوهیه به رزترین پله و مه نزلگای هیه لای خوی په روهردگار.

دووهم: به ندهیه ک خوی په روهردگار عیلم و زانیاریه کی به سودی پی به خشویه، به لام مالیکی زوری پی نه به خشویه تا بتوانیت خیرو چاکه کی زوری پیوه بکات، نیبه تیکی راستگو یانه و باشی هیه، بویه له نیوان خوی و خوی په روهردگادا ده لیت: خوزگه مالیکی زورم هه بوايه تا منیش خیرو چاکه م بگردایه به وینه کی فلانه که س (که ماله کی له پی چاکه دا سهرف ده کات)،

(۲۰) متفق علیه من حدیث ابن عباس رضی الله عنهما: البخاری، کتاب الرقاق، باب من هم بحسنة أو سیئة، ۲۳۹/۷، برقم ۶۴۹۱، ومسلم، کتاب الإیمان، باب إذا هم العبد بحسنة كتبت له وإذا هم بسیئة لم تكتب، ۱۱۷/۱، برقم ۱۳۱.

ئهم بندهیه بهو نییه ته باش و چاک و راستگوویه ی خپرو پاداشتی وه کو ئه و کهسه وایه که ئهم ئاوا ته خواز بووه وه کو ئه و مائی هه بیټ و چاکه ی پیوه بکات.

سئ یه م: بندهیه ک خوای په روه ردگار مالیکي زوری پی به خشيوه، به لام عيلم و زانیاریه کی به سودی پی نه به خشيوه تا بتوانیت به هو یه وه خو ی له حرام و خراپه کاری بپاریزیت، بویه ئهم کهسه به بی عيلم و زانیاریه کی به سود مالله کی ته نها بؤ چه زو ئاره زووه کانی خو ی سهرف ده کات، ئه و بندهیه له خوا ناترسیټ له پووی سهرف کردنی مالله کیه وه، وه سهردان و هاتوو چو ی کهس و کارو خزمه کانی ناکات، وه مافی خوای په روه ردگار نازانیت چپیه له و مالله کی که پی به خشيوه (برسیه کان تیر ناکات، بی جل و بهرگه کان پو شته ناکات، یارمه تی نه بوون و هه ژاره کان نادات)، ئه و بندهیه ی که باسکرا به و شیوه یه خراپترین و بی نرخترین پله ی هه یه لای خوای په روه ردگار.

چوارهم: بندهیه ک خوای په روه ردگار نه مالیکي زوری پی به خشيوه، وه نه عيلم و زانیاریه کی به سودی پی به خشيوه، ئهم کهسه داماره نه مائی زوری هه یه و نه زانیاریش به لام ده لیت: خو زگه مالیکي زورم هه بوایه تا منیش به وینه ی فلانه که سم بگردایه (که مالله کی له ری خراپه دا سهرف ده کات)، ئهم بندهیه بهو نییه ته خراپه ی که هه یه تی خراپه و تاوانی وه کو ئه و کهسه وایه که ئهم ئاوا ته خواز بووه وه کو ئه و مائی هه بیټ و خراپه ی پیوه بکات.

وه هه روه ها پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموده یه کی قودسیمان بؤ ده گپړټه وه له خوای په روه ردگار وه که: ﴿إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ، ثُمَّ بَيَّنَّ ذَلِكَ فَمَنْ

هَمْ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ عِنْدَهُ حَسَنَةٌ كَامِلَةٌ... ﴿٢١﴾

واتہ: خوی پەروردگار بریاری بوونی خیرو چاکه و خراپه کانی داوه به پیی عیلم و زانیاری خوی، پاشان ئه وهی پروون کردۆته وه (بو ئه و فریشتانه ی که کرده وهی مرۆفه کان دهنوسن) هر که سیک نییته تی کردنی کرده وه یه کی چاکه ی هه بیته به لام نه یکرد (بوئی نه کرا له بهر ریگریکی شهرعی) ئه وه خوی پەروردگار لای خوی به خیرو چاکه یه کی ته واو بوئی دهنوسیته ^(۲۲).

^(۲۱) رواه البخاري (۶۴۹۱) باب مَنْ هَمْ بِحَسَنَةٍ أَوْ بِسَيِّئَةٍ (۳۱)، ومسلم (۳۵۴) باب إِذَا هَمْ الْعَبْدُ بِحَسَنَةٍ كُتِبَتْ وَإِذَا هَمْ بِسَيِّئَةٍ لَمْ تُكْتَبْ. (۵۸)، واللفظ للبخاري.

^(۲۲) پروانه: كتاب الإخلاص لحسين العوايشة، ص ۶۴.

باسی چوارهم: بهرو بووم و سوده کانی نییته پاکي (الإخلاص)

۱. خيرو بهر که تی دویاو دواړوژ له فزل و گوره یی بهرو بومه کانی نییته پاکیه.
۲. دلسوژی و نییته پاکي گوره ترین هوکاره بو گیرابوون و وهرگیرانی کرده وه کان نه گهر شوین که وتنی پیغه مبهری (ﷺ) له گه لدا بیت.
۳. به دست هینانی خوشه ویستی خوی په روهردگار و پاشان خوشه ویستی فریشته کان، وه بلاو بوونه وهی ناوت به چاکه هه مووی له بهروبوومی نییته پاکیه (الإخلاص).
۴. نییته پاکي بنچینه و بنه ماو ناوهړوکی هه موو کرده وه یه که.
۵. له بهروو بوومی نییته پاکي نه وه یه: پاداشتی زورو گهرت بو دهنوسریت له سهر کرده وه و پارانه وهی که م.
۶. که سی نییته پاک و دلسوژ خيرو پاداشتی بو دهنوسریت له سهر کرده وه حال لال و دویاییه کان نه گهر له نه جامدانیا ندا مه بهستی خوی په روهردگار بیت.
۷. که سی نییته پاک و دلسوژ خيرو پاداشتی بو دهنوسریت له سهر نه و کرده وانه ی که نییته تی باش و راستی هه بووه بیکات، نه گهر نه شی کات (به هوی ریگریکه وه).
۸. نه گهر بهنده یه کی موسلمان خه وی لیکه وت یان بیري چوو کرده وه یه کی چاکه بکات، نه وه خيرو پاداشتی نه و کرده وه یه ی بو دهنوسریت که کاتی خوی کردویه تی.
۹. نه گهر بهنده یه کی موسلمان نه خوش که وت یان گه شتیکی کرد، نه وه به

هوی دلسوزی و نبيته پاکيه که يه وه خيرو پاداشتی هه موو نه و کرده وه چاکانه ی بؤ دهنوسریت که له کاتي له ش ساغی و له مالی خووی یان شویینی خویدا بووه کردوويه تی.

۱۰. خوی پهره ردگار هم نوممه ته به هوی دلسوزی و نبيته پاکيه وه سه رده خات.

۱۱. دلسوزی و نبيته پاکي هوکاره بؤ پرزگار بوون له سزای دواړوژ.

۱۲. لاجوون و نه مانی ته نگ و چه له مه ی دوتيا و دواړوژ هه مووی له به روو بوومی دلسوزی و نبيته پاکيه بؤ خوی پهره ردگار.

۱۳. به رزی پله و پایه له دواړوژدا به هوی دلسوزی و نبيته پاکيه وه به ده ست دیت.

۱۴. بوونی نبيته پاکي پرزگار بوونی تیدایه له گومرایی و سه رلیشیاوی.

۱۵. دلسوزی و نبيته پاکي هوکاره بؤ زیاتر هیدایه ت و رینمونی.

۱۶. بلاو بوونه وه ی ناوی موسلمانیک له ناو موسلمانان و خه لکیدا به باشه و چاکه هه مووی له به روو بوومی دلسوزی و نبيته پاکيه .

۱۷. دل ئارامی و هه ست کردن به به خته وه ری به هوی نبيته پاکيه وه یه .

۱۸. جوان بوون و رازانه وه ی ئیمان له دلای که سی دلسوزو نبيته پاک بؤ خوی پهره ردگار.

۱۹. به ده ست هینانی هاوه لایه تی کردنی که سانی دلسوز و نبيته پاک .

۲۰. به ده ست هینانی عاقیبه ت خیری .

۲۱. وه لامدانه وه و گیرابوونی پارانه وه .

۲۲. به ده ست هینانی نازو نيعمه ت و موژده ی دلخوش که ر له ناو گوړدا .

۲۳. چونہ ناو بہ ہشت و رزگار بوون لہ ئاگری دۆزہخ، ہموموئہم بہروبوومہ چاک و بہسودانہ بہ ہوی ئیخلاصہوہ بہ دەست دیت۔
 ہموموئہم بہروبوومہ چاک و بہسودانہ بہ لگہیان لہ قورئانی پیروز و سوننہ تدا زۆرہ^(۲۳)۔
 داواکارم لہ خوای پەروردگار بۆ خۆم و سەرجم موسلمانان دلسۆزی و نیازپاکیمان پی ببه خشیت لہ ہمومووتہ و کردہ وہیہ کدا۔

^(۲۳) بپوانہ: فتح الحمید ص ۴۴۲، وتیسیر العزیز الحمید ص ۵۳۴۔

به شی دووهم: تاریکییه کانی ویستی دونیا به کاری دوا رپوژ

باسی یه کهم: ترسناکی ویستی به دهست هیئانی دونیا به کردنی کاری چاکه ی دوارپوژ:

یه کیک له کاره زور ترسناکه کان ئه وه یه: کاتیك موسلمانیک کاریکی چاکه دهکات، مه بهستی به دهست هیئانی دونیا بیټ، ئه م کاره شیرکه و پیچه وانه ی خوا به ته نها په رستییه که پیویسته موسلمان هه بیټ، وه کرده وه چاکه کان هه لده وه شینیتته وه، ئه م کاره گه وره تره (له پرووی تاوان و خراپه وه) له ریا کردن، له بهر ئه وه ی که سی دونیا ویست ویستی دونیا زال بووه به سهر زوربه ی کرده وه کانیدا، به لام ریا جاری وا هه یه پروو به پرووی موسلمان ده بیټه وه له هه ندیک له کرده وه کانی نه ک هه مووی، وه مهرج نییه ئه و ریا یه به رده وام بیټ، بویه موسلمان ده بیټ خوی بیاریزیت له هه ردووکیان (ویستی دونیا به کاری دوا رپوژ و ریا کردن).

جیاوازی نیوان ریا و ویستی دونیا به کاری دوا رپوژ ئه وه یه: له نیوانیاندا گشتی و تایبه تمه ندی تیدایه، له وه دا کو ده بنه وه کاتیك موسلمان کاریکی چاکه دهکات جوانی دهکات و ده یرازینیتته وه له بهر چاوی خه لکی، بو ئه وه ی خه لکی بیبینن و به گه وره ی بزائن و باسی بکه ن به چاکه، ئه م کاره ریا یه وه دونیا ویستییه، له بهر ئه وه ی خوی دهرده خات له بهر چاوی خه لکی، وه داوای ریزو پیا هه لدان و ستایش دهکات له خه لکی.

به لام کار کردن بو به دهست هیئانی دونیا ئه وه یه: کاتیك موسلمانیک (که سیک) کاریکی چاکه دهکات مه بهستی پیی خوده رخستن و ریا نییه، به لکو مه بهستی پیی به دهست هیئانی دونیا یه، بو نمونه: که سیک حه ج بو که سیک

تر دهکات (بَدَلُ الْحَجِّ) ته نها مه بهستی به دست هیئانی پاره و مالّه، یان که سیك جیهاد دهکات به نیبته تی دهست که و تنی مالّ و غنیمت، یان جگه له م کارانه.

موسلمانى خوشه ویست لیره دا ئه و ت بؤ دهرده که ویت که: که سی پریاباز ئه و که سه یه کرده و هی چاکه دهکات بؤ به دست هیئانی ریژو پیا ه لدان و ستایشی خه لکی، به لام کار کردن بؤ به دست هیئانی دنیا ئه و هیه: موسلمانیک (که سیك) کاریکی چاکه دهکات مه بهستی پیی به دست هیئانی دنیا یه، له کاتیکدا هردو لایان خه ساره و مەندن، په نا ده گرین به خوی پهره ردگار له هه موو هوکاریک که ده بیته مایه ی توره بوون و سزای به ئیشی^(۲۴).

بویه چه ندین دهقی پیروژ هاتوو له سهر ئه و هی که که سانی ته نها دنیا ویست و پریاباز زهره مەندن له دنیا و دواوژدا، هه روه ک خوی پهره ردگار فرمویه تی: ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوفِ إِلَيْهِمْ أَعْمَلَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُخْسُونَ﴾^(۱۵) أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَنِطْلٌ مَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ^(۱۶) ﴿ (هود: ۱۵-۱۶).

واته: هه رکه سیك له ژیانی دنیا دا ته نها مه بهست و هه و و کوششی دنیا و جوانیه کانی بیته، ئه وه ئیمه له دنیا دا ئاوات و مه بهسته کانی ئه دینی "به ئه ندازه ی ویستی خومان که بریارمان له سهر داوه نه ک به مه بهست و هه لپه و هه موو ئاواته کانی خویان" وه له دنیا دا به ره می ره نجی خویان و هه رنه گرن،

^(۲۴) أبو داود، کتاب العلم، باب: فی طلب العلم لغير الله، ۳/۳۲۳، برقم ۳۶۶۴، وابن ماجه، فی المقدمة، باب الانتفاع بالعلم، ۱/۹۳، برقم ۲۵۲، و صححه الألبانی فی صحیح سنن ابن ماجه، ۱/۴۸.

وله دواړوژدا هیچ پاداشتی چاکه یان نادریته وه، وه هیچ خوښی و ئیسراحتیان بو نیه ته نها ئاگری دوزخ نه بیت، وه ئه و کرده وانه ی له دنیا دا ئه یان کرد هموی پوچه له و ورنه گراوه لای خوی پوره دگار، چونکه بو خوی پوره دگاریان نه کرده و مه به ستیان رازی بوونی ئه و نه بووه.

وه هه روه ها فرمویه تی: ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلَاهَا مَذْمُومًا مَدْحُورًا﴾ (الاسراء: ۱۸).

واته: هر که سیک مه به ستی ته نها دنیا بیت (له کاتیکدا زور زو به سه ر ده چیت) ئه وه ئیمه (به ئاره زوی که س ناکه ین) به لکو هر چیه کمان بویت و به ویستی خومان و به هر که سیک که ویستمان لیبت ده یبه خشین، پاشان له دواړوژدا ئه و جوړه که سانه (دنیا ویستان) ده خینه ناو ئاگری دوزخه وه، به سه ر زه نشت کراوی پاونواییه وه (به رده وام فریشته کان ئیش ده که ن به لاشه و دلاینداو نایه لن پشوو بده ن).

وه هه روه ها فرمویه تی: ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ وَمَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ نَصِيبٍ﴾ (الشوری: ۲۰).

واته: هر که سیک به ره م و خیرو پاداشتی دواړوژی ده ویت و له دنیا دا کاری چاکه ی بو دکات، ئه وه ئیمه هول و کوششه که ی به زیاده وه پیده به خشن، وه هر که سیک که ته نها ویستی دنیا یه و دنیا ی ده ویت، ئه وه ئیمه هندی که له دنیا ی پیده به خشین، به لام له دواړوژدا هیچ به شیک نیه (له نازو نیعمه ت و خوښیه کانی به هشت).

وه هه روه ها فرمویه تی: ﴿فَمَنْ الْكَاسِ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا إِنَّا فِي الدُّنْيَا

وَمَا لَهُ فِي الْأَخْرَقِ مِنْ خَلْقٍ ﴿٢٠٠﴾ (البقرة: ۲۰۰).

واته: هه نديك له خهلكى هه يه كه ده لئيت: ئه ي په روه ردگار هه رچيمان پيڊه به خشيت له دونيادا پيمان ببه خشه (تهنها داواى دنيا ده كه ن و دنيا ويستن)، بئى گومان ئه و جوړه كه سانه له دواروژدا هېچ به شيكيان نيه.

وه پيغه مبهري خوا (ﷺ) ده فه رمويت: « مَنْ تَعَلَّمَ عِلْمًا مِمَّا يُبْتِغَى بِهِ وَجَهَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ لَا يَتَعَلَّمُهُ إِلَّا لِيُصِيبَ بِهِ عَرَضًا مِنَ الدُّنْيَا لَمْ يَجِدْ عَرَفَ الْجَنَّةَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ » يعنى: ريجها" (۲۵).

واته: هه كه سيك عيلم و زانياريه كه فير بييت (له و زانيارينه ي كه فير بونى تهنها ده بييت بو پازى بونى خواى په روه ردگار بييت، زانستى شه رعى) هه ول نادات فيرى بييت تهنها بو ئه وهى هه نديك له دنياى ده ست بكه وييت، ئه و كه سه ي كه ئه وه حالتى به هېچ شيوه كه بونى به هه شت ناكات له دواروژدا (ناچيته به هه شته وه).

وه هاوه لى به ريزى پيغه مبه ر (ﷺ) جابرى كورى عبدالله (ﷺ) فه رموده يه كمان له پيغه مبه روه (ﷺ) بو ده گيريته وه كه فه رمويه تى: « لَا تَعَلَّمُوا الْعِلْمَ لِنُبَاهُوا بِهِ الْعُلَمَاءَ، وَلَا لِنُتَمَرُّوا بِهِ السُّفَهَاءَ، وَلَا لِتُخَيَّرُوا بِهِ الْمَجَالِسَ، فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَالْتَارَ النَّارَ » (۲۶).

(۲۵) ابن ماجه ۹۳/۱، في المقدمة، باب الانتفاع بالعلم والعمل به، ۹۳/۱، برقم ۲۵۴، وصححه الألباني في صحيح سنن ابن ماجه، ۴۸/۱، وصحيح الترغيب للألباني ۴۶/۱، وفي الموضوعين أحاديث أخرى.

(۲۶) الدرامي ۷۰/۱ موقوفاً، وابن ماجه عن أبي هريرة، في المقدمة، باب الانتفاع بالعلم والعمل به، ۹۶/۱، برقم ۲۶۰، وحسنه الألباني في صحيح ابن ماجه ۴۸/۱، وصحيح الترغيب والترهيب ۴۸/۱.

واته: ههول مهدهن فییری عیلم و زانیاری (شهرعی ببن) بو خو پادان و شانازی کردن بهسەر زانایاندا، وه بو دهمه دهمی و موناقهشه کردن له گه ل کهسانی نهفام و نهزاندان تا گومانیان بو دروست بکن، وه ههول مهدهن فییری عیلم و زانیاری بن بو ههلبژاردنی دانیشتگاگان (بو ئه وهی بهردهوام له سهرووی خه لکه وه بیت یان زیاتر پیز لیگیروا بیت له دانیشتگاگاندا)، هه ر کهسیک ئه و کاره بکات (عیلم و زانیاری شهرعی فییر بیّت به مه بهستی یه کیک له و سی کاره) ئه وه بی گومان ناگری بو هه یه، ناگری بو هه یه.

وه هاوهلی به پیزی پیغه مبه ر (ﷺ) عبدالله کوری مسعود (ﷺ) ده فه رمویّت: پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمویه تی: « لا تَعْلَمُوا الْعِلْمَ لثَلَاثٍ: لثَمَارُوا بِهِ السُّفَهَاءَ، وَتَجَادَلُوا بِهِ الْعُلَمَاءَ، وَلِتُصْرِفُوا بِهِ وُجُوهُ النَّاسِ إِلَيْكُمْ، وَابْتَعُوا بِقَوْلِكُمْ مَا عِنْدَ اللَّهِ؛ فَإِنَّهُ يَدُومُ وَيَبْقَى وَيَنْفَعُ مَا سِوَاهُ » (۲۷).

واته: عیلم و زانیاری شهرعی فییر مه بن بو دهمه دهمی و موناقه شه کردن له گه ل کهسانی نهفام و نهزاندان تا گومانیان بو دروست بکن، یان بو مشت و مرپ کردن له گه ل زانایاندا، یان بو ئه وهی سه رنج و پووی خه لکی بو لای خو تان پابکیشن، به لکو ئه و قسه و وتانهی که ده یلین با ته نها بو پازی بوونی خوی پهروه ردگار بیّت، چونکه ته نها ئه وه بهردهوامه و ده مینیته وه، وه جگه له وه هه مووی به سه ر چوو و براوه یه.

(۲۷) الترمذی، کتاب صفة القيامة، باب: حدثنا قتيبة، ۶/۴، ۶۴۲، برقم ۲۴۶۵، وابن ماجه بنحوه من حديث زيد بن ثابت رضي الله عنه، كتاب الزهد، ۲/۱۳۷۵، برقم ۴۱۰۵، وصححه الألباني في صحيح الجامع ۳۵۱/۵، والأحاديث الصحيحة ۹۵۰.

بویہ خوی پەروردگار وه عدی ژیان خوئی و به خته وهری داوه به و که سهی که تنها له بهر رازی بوونی خوی پەروردگار کرده وی چاکه دهکات، ههروهک هاوه لی به ریزی پیغه مبه ر (ﷺ) أنسی کوری مالک (ﷺ) فه رموده یه کمان له پیغه مبه ر وه (ﷺ) بۆ ده گپریته وه که فه رموویه تی: « مَن كَانَتْ الْآخِرَةُ هُمُّهُ جَعَلَ اللَّهُ غِنَاهُ فِي قَلْبِهِ وَجَمَعَ لَهُ شَمْلَهُ، وَأَتَتْهُ الدُّنْيَا وَهِيَ رَاغِمَةٌ، وَمَنْ كَانَتْ الدُّنْيَا هُمُّهُ جَعَلَ اللَّهُ فَقْرَهُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ، وَفَرَّقَ عَلَيْهِ شَمْلَهُ، وَلَمْ يَأْتِهِ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا مَا قُدِّرَ لَهُ » (۲۸).

واته: هه ر که سیك خه م و په ژاره و مه به سستی به ده ست هیئانی سه رفرازی و رزگاری دواپوژ بیئت، ئه وه خوی پەروردگار ده وله مهن دی ده خاته دلاییه وه، وه کارو باره کانی بۆ ریک و پیک دهکات، وه دنیا دیت بوی له کاتیکیدا زۆر هه ولی بۆ نه داوه وازی لی هیئاوه، وه هه ر که سیك خه م و په ژاره و مه به سستی ته نها به ده ست هیئانی دنیا بیئت، ئه وه خوی پەروردگار هه ژاری و نه بوونی ده خاته نئوان چاویه وه، وه کارو باره کانی له سه ر گران و په رش و بلاوو نارپک دهکات، وه دنیا نایات بوی ته نها ئه وه نده نه بیئت که بوی براوه ته وه و دیاری کراوه بوی.

(۲۸) أخرجه ابن ماجه، كتاب الزهد، باب: الرياء والسمعة، ۱/۲، ۱۴۰۶، رقم ۴۲۰۴، وحسنه الألباني في صحيح سنن ابن ماجه ۲/۴۱۰.

باسى دووهم: جوړى نه و كارانهى كه بو به دست هينانى دونيا ده كړيت

كرده وه كردن بو به دست هينانى دونيا چەند جوړيكي جياوازي ههيه، زاناي پايه بهرز محمدى كورپى عبدالوهاب (په حمتهى خواى لبييت) باسى نه وهى كردووه نه وهى له ووتەى زانايان هاتووه سه بارهت به كرده وه كردن بو به دست هينانى دونيا، چوار جوړى ههيه:

جوړى يه كه م: نه و كرده وه چاكانهى كه زوربهى موسلمانان دهيكه ن بو په زامه ندى خواى په روهردگار: له زهكات و نوپژو خپرو چا كه كردن له گه ل خه لكيدا و گيړانه وهى مافه كانيان نه گه ر لاي بوو، وه هاوشيوهى نه و كرده وانه كه موسلمان دهيان كات، يان له بهر خاترى خواى په روهردگار واز له خراپه يه ك دينيت، به لام به ئوميدى پاداشتى دواړوژ نايان كات، به لكو بو نه وهى كه خواى په روهردگار خوئى و مال و سهروه ته كهى بپاريژيت، يان كه س و كاره كهى بپاريژيت، يان بو نه وهى خواى په روهردگار به رده وام نازو نيعمه تى به سه ردا بريژيت، هيچ مه به ستى به دست هينانى به هه شت نيه، يان هيچ مه به ستى پاكردن و ترسان له دوزه خ نيه، بو يه نه م جوړه كه سه پاداشتى كرده وه كهى له دونيادا دراوه ته وه به لام له دواړوژدا هيچ به شيكى نيه له نازو نيعمه ت و خو شيه كانى به هه شت، نه مه له هاوه لى به پريزي پيغه مبه ر (ﷺ) ابن عباس (رضى الله عنهما) گيړدراوه ته وه.

جوړى دووهم: نه م جوړه زور گه وره ترو ترسناكتره له جوړى يه كه م، نه ويش نه وه يه كه سيك كرده وه يه كى چاك دهكات، به لام مه به ست و نيه تى بو نه وه يه

تا خہ لکی بیبینن و بہ باشہ باسی بکن، نہک مہ بہستی بہ دەست ہیئانی سہرفرازی دواپوڑ بیٹ، ئەم جوڑہ لہ زانای پایہ بہرز مجاہد (پہحمہتی خوی لیبت) گپدر اوہ تہ وہ .

جوڑی سی یہم؛ بہندہ یہک کردہ وہی چاکہ دەکات مہ بہستی پی مال و سامانہ، بو نمونہ: کہ سیئک حج لہ جیاتی کہ سیئکی تر دەکات (بدل الحج) تہ نہا مہ بہستی بہ دەست ہیئانی پارہ و مالہ نہک پازی بوونی خوی پەرہردگار و بہ دەست ہیئانی سہرفرازی دواپوڑ، یان کہ سیئک کوچ دەکات بولای موسلمانان بو دەست کہ وتنی مالی دنیا، یان کہ سیئک جیہاد دەکات بہ نییہتی دەست کہ وتنی مال و غنیمت، یان فیتری عیلم و زانیاری دەبیٹ تہ نہا بو بہ دەست ہیئانی شہ ہادہ و پلہ و پایہ بہ ہیچ شیوہ یہک لہ بہ دەست ہیئانی ئەو شہ ہادہ یہ دا نییہتی پازی بوونی خوی پەرہردگار نییہ، یان کہ سیئک فیتری قورئانی پیروژ بیٹ یان بہردہ وام بیٹ لہ سہر نوئیژی جہماعہت لہ بہر ئەوہی کارمہندیکی مزگہوتہ، یان جگہ لہ م کارہ خیرانہ کہ لہ کاتی ئەنجامداناندا ہیچ مہ بہستی پازی بوونی خوی پەرہردگار نییہ .

جوڑی چوارہم؛ بہندہ یہک کاری چاکہ دەکات بہ گوپریاہ لئی کردنی خوی پەرہردگار، وہ دلسوزی و نییہت پاکی تیدایہ بو خوی پەرہردگار "ئەو خویاہی کہ ہیچ ہاوەل و شہریکی نییہ" بہ لام لہ سہر کاریکہ ئەو کارہ کوفری گہورہ یہ و لہ ئیسلام پی دەردہ چیت، وہ کو کہ سیئک یہک لہ کارہ ہلہوہ شینہرہ وہ کانی ئیسلام دەکات، چہندی کاری چاکہ دەکات ہہ مووی ہلہوہ شینیتہ وہ، ئەمہ لہ ہاوەلی بہریزی پیغہ مہر (ﷺ) انسی کورمالک (ﷺ) و جگہ لہ ویشہ وہ گپدر اوہ تہ وہ .

باسی سیّ یه م: ترسناکی و شوینه واره خرا په کانی پیا

پیا کردن ترسناکیه که ی به کجار زور و گوره ی هیه له سهر تاك و کومه ل و ئوممه ت به گشتی، له بهر ئه وه ی کرده وه چاکه کان هله ده و شینیتته وه "په نا ده گرین به خوی پوره دگار" ترسناکی زور و گوره ی پیا له م چه ند خاله ی لای خواره وه دایه:

۱. پیا زور ترسناکتره له سهر موسلمانان له فیتنه و ناشوبی مه سیحی ده جبال، هه روه ک پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی: « أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِمَا هُوَ أَخْوَفُ عَلَيْكُمْ عِنْدِي مِنَ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ، قُلْنَا: بَلَى، فَقَالَ: الشِّرْكَ الْخَفِيِّ أَنْ يَقُومَ الرَّجُلُ يُصَلِّيَ فَيَزِينُ صَلَاتَهُ لِمَا يَرَى مِنْ نَظَرِ رَجُلٍ » (۲۹).

واته: ئایا هه والتان پیبده م ئه ی موسلمانان به و کاره ی که زور ترسناکتره له سهر ئیوه به لای منه وه له فیتنه و ناشوبی مه سیحی ده جبال*؟ ووتمان به لئ: فه رمووی: ئه و کاره شیرکی شاراوه و نهینى یه (پیا کردنه)، ئه ویش

(۲۹) الترمذی، کتاب الزهد، باب: حدثنا سويد، برقم ۲۳۷۶، ۵۸۸/۴، وأحمد ۴۵۶/۳، وصححه الألباني في صحيح سنن الترمذي ۲۸۰/۲.

* واته: پیا ئه وه نده زور و شاراوه یه له ناو ئوممه تی مندا، کات و شوینی دیاری کراوی نییه، بویه له فیتنه و ناشوبی مه سیحی ده جبال گوره تره، چونکه ده رچونی ده جبال کاتی دیاری کراوی هیه و هه مو موسلمانیک ناگریته وه، به لام پیا ئه وه نده شاراوه یه و کاتیشی بؤ نییه، وه پووبه پووی زوربه ی هه ره زوری موسلمانان ده بیته وه، بویه ترسناکتره له فیتنه و ناشوبی مه سیحی ده جبال. بپروانه: مرقاة المفاتیح شرح مشکاة المصابیح: الملا علی القاري (۲۶۲/۱۵).

ئەوہیہ: کاتیك موسلمانیک نوپژ دەکات، نوپژەکە ی دەپارزینیتەوہ و جوانی دەکات کاتیك هەست دەکات کەسیك دەبیینیٹ و سەیری دەکات.

۲. پیا زۆر لە ناو بەرتەرە لە گورگیك کاتیك لە پانە مەپیک ئەدات، پیغەمبەر (ﷺ) دەفەرمویت: « ما ذئبان جائعان أرسلنا في غنم بأفسد من حرص المرء على المال والشرف لدينه »^(۳۰).

واتە: دوو گورگی زۆر برسی وازیان لیبھیتریت تا هەلبکوتنە سەر پانە مەپیک ترسناکترو خراپتر نین لە کەسیك کە زۆر سوورە لەسەر کۆکردنەوہی مالی دنیا (ئەگەر بە حەرامیش بیٹ)، وە کەسیك ناوو باسی خۆی دەریکات بە هۆی دینەوہ (دین بکاتە هۆکاریك بۆ دەرکەوتن و بەرز کردنەوہی خۆی، واتە: سوور بوونی کەسیك بۆ بە دەست هیسانی ئەم دوو کارە زۆر خراپتر و تیکدەرتەرە لە دوو گورگە برسییە کاتیك هەلدەکوئنە سەر پانە مەپیک).

موسلمانان خۆشەویست ئەمە نمونە یە کە پیغەمبەر (ﷺ) هیناویتیەوہ ئەوہی تیا پروون کردۆتەوہ: دین نامینیٹ و خراپ دەبیٹ بە سوور بوونی موسلمانیک لەسەر کۆکردنەوہی مالی دنیا، لەبەر ئەوہی پینگری لی دەکات لە پەرستنی خوی پەرودرگار، دین نامینیٹ و خراپ دەبیٹ بە سوور بوونی موسلمانیک لەسەر دەرکردنی ناوو باسی خۆی بە هۆی دینەوہ، واتە: لە دینداری و عیبادەت کردندا مەبەستی پیا و ناو دەرکردنە.

۳. ترسناکی پیا زۆر گەورە یە لەسەر کردەوہ چاکەکان، لەبەر ئەوہی پیا بەرەکەتی کردەوہ چاکەکان ناھیلیٹ و بەتالی دەکاتەوہ "پەنا بە خوی

(۳۰) رواه مسلم، كتاب الزهد، باب: من أشرك في عمله غير الله ۴/ ۲۲۸۹، برقم ۲۹۸۵.

په روهردگار " خوی پهرهردگار ده فهرمویت: ﴿يَتَّيْبُهُا الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا لَا يُبْطَلُوْا صَدَقَتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْاَذَى كَالَّذِيْ يُنْفِقُ مَالَهُ رِثًاۙ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَاَصَابَهُ وَاِبِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًاۙ لَا يَقْدِرُوْنَ عَلٰۤى شَيْءٍ مِّمَّا كَسَبُوْا وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكٰفِرِيْنَ ﴿۳۶۴﴾ (البقرة: ۲۶۴).

واته: نهی ئیمانداران نه کهن خیره پاداشتی چاکه کانتان پوچ و به تال بکه نه وه به منته کردن و نازاردانی دلّی هه ژاران، وه کو نه و که سهی که مال و سامانی خوی نه به خشیت له بهر چاوی خه لکی بو خو ده رختن و پیاکردن، باوه ری ته واوی به خوی پهرهردگار و پوژی دواپی نیبه، جا نمونهی نه که سانه به وینهی به ردیکی ساف وایه که خولیکی به سه ره وه بیت و بارانیکی به لیزمه ی به سه ردا بباریت و هیچی به سه ره وه نه هیلیت و به ره ق و ته قی به هیلیته وه حه قیقه تی ده ربکه ویت (نینجا نه و جوره پیا بازو منه تبارانه) هیچ جوره شتیکیان ده ست ناکه ویت له وهی که به خشویانه، بی گومان خوی پهرهردگار پینمونی که سانی بی باوه ر و کافران ناکات (به هوی خراپه و تاوانی خویانه وه).

موسلمانای خوشه ویست نه وه یه شوینه واری خراپی پیا که به ره که ت و پاداشتی کرده وه چاکه کان ناهیلیت و به تالی ده کاته وه، له کاتیکدا خاوه نه که ی هیچ توانا و ده سه لات و پشتیوانی نیبه و ناتوانی بیگریته وه (واته: خیره پاداشتی کرده وه چاکه کانی).

وه خوی پهرهردگار ده فهرمویت: ﴿اَيُّوْذُ اَحَدِكُمْ اَنْ تَكُوْنَ لَهُ جَنَّةٌ مِّنْ نَّجِيْلِ وَاَعْنَابٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ لَهُ فِيْهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَاَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ ذُرِّيَّةٌ

ضُعَفَاءُ فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ ۗ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ
لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴿٣٦﴾ (البقرة: ۲۶۶).

واته: نایا هیچ کہس له ئیوہ حز دہکات باخیکی ھے بیټ پیک ھاتبیټ له دار خورما و جوړہا پره ترئ و چند جوگہ و پوباریک بہ ژیر درہختہ کانیدا بروات بؤ خاوه نہ کہی، له کاتیکیدا خاوه نہ کہی تووشی پیری بویټ و چند نہ و ھے مندا لیکي لاوازی ھے بیټ، کہ چی له ناکا و گہردہ لولیک گروگہ رمیہ کی بہ ھیزی تیدا بیټ ھے لکو نیتہ سہری و یہ کسہر بیسوتینیت؟! (بہ راستی ئہ مہ زور جیی داخ و نیگہ رانییہ، چونکہ نہ خوی له بہر پیری، نہ مندالی له بہر بی ھیزی ناتوان باخہ کہ ئا و ھدان بکہ نہ و ھ)، ئا بہ و شیوہ یہ خوی پەرہردگار ئایہت و بہ لگہ و نیشانہ ی خوی دہخاتہ پیش چاوتان و پرونی دہکاتہ و بؤ ئہ و ھی تیټفکرن و بیربکہ نہ و ھ (خوتان مایہ پوچ و پرنج بہ خہسار نہ کہن، کردہ و ھ کانتان بہ ریاکردن بہ تال مہ کہ نہ و ھ).

موسلمانان خوشہ ویست ئاگادار بہ و باش بزانه کہ کردہ و ھ چاکہ کان له بنہ پرتدا، و ھو باخیکی زور گہرہ وایہ کہ پر بیټ له دارو درہخت و میوہ ی جوان و بہ تام، نایا کہس حز دہکات ئہ و بہرہ بووم و باخہ زور گہرہ و پر له دارو درہخت و میوہ جوان و بہ تامہ ی ھے بیټ، پاشان ریا لئی بدات و بیبات و پوچہ لئی بکاتہ و ھ، له کاتیکیدا ئہ و پیری پیویستی پییہ تی.

و ھ پیغہ مہر (ﷺ) فہرمودہ یہ کی قودسیمان له خوی پەرہردگارہ و ھ بؤ دہگیریتہ و ھ، کہ خوی پەرہردگار فہرمودہ یہ تی: ﴿أَنَا أَعْنِي الشُّرَكَاءِ عَنِ الشَّرِكِ﴾

مَنْ عَمِلَ عَمَلًا أَشْرَكَ مَعِيَ فِيهِ غَيْرِي تَرَكْتُهُ وَشَرَكُهُ ﴿٣١﴾.

واته: من (خوای په روهردگان) له هه موو خاوه ن شهريک و هاوه لداران دهوله مه ن ترم (واته: من دهوله مه ندم و پيويستم به شهريک و هاوه ل نيه) بويه هه رکه سيک کرده وه يه ک بؤ من نه نجام بدات و که سيکی تری تيا شهريک بکات (ريا بکات) نه وه واز له و کرده وه يه دينم بؤ نه و که سه ی که نه نجامی داوه بؤی، واته: کرده وه ی ريباز پوچ و به تاله و هيچ پاداشتی تيدا نيه، به لکو تاوانباريشه*، بويه هه رکه سيک کرده وه يه کی چاکه بکات و هاوه ل پريار بدات بؤ من له و کرده وه يه دا نه وه واز له و کرده وه يه دينم بؤ نه و که سه ی که نه نجامی داوه بؤی.

وه له فهرموده يه کی تر دا پيغه مبر (ﷺ) ده فهرمويت: « إِذَا جَمَعَ اللَّهُ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ، لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ نَادَى مُنَادٌ: مَنْ كَانَ أَشْرَكَ فِي عَمَلٍ عَمِلَهُ اللَّهُ أَحَدًا فَلْيَطْلُبْ ثَوَابَهُ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ، فَإِنَّ اللَّهَ أَغْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشَّرْكِ » ﴿٣٢﴾.

واته: کاتيک خوای په روهردگار سه ره تاو کو تايی دروست کراوه کانی زيندوو ده کاته وه و کو يان ده کاته وه له دواړوژدا "بؤ پوژنيک که هيچ گومانی تيدا نيه ديت" بانگ که ريک بانگ ده کات و ده فهرمويت: هه رکه سيک له دونيادا

(٣١) الترمذي، كتاب تفسير القرآن، باب: ومن سورة الكهف، ٣١٤/٥، برقم ٣١٥٤، من حديث أبي سعد بن أبي فضالة الأنصاري ﷺ، وابن ماجه، كتاب الزهد، باب الرياء والسمعة، ١٤٠٦/٢، برقم ٤٢٠٣، وحسنه الألباني في صحيح الترغيب والترهيب ١/١٨١، وفي صحيح الترمذي ٧٤/٣.

* بروانه: شرح النووي على مسلم، باب: من أشرك في عمله غير الله، (٣٧٠/٩/٥٣٠٠)،

(٣٢) رواه مسلم في صحيحه، كتاب الإمارة، باب من قاتل للرياء والسمعة استحق النار، ١٥١٤/٣، برقم

کردہ وہیہ کی چاکہ ی بۆ خوای پەروردگار کردبیّت و شہریکی بۆ خوای پەروردگار برپار دابیّت بۆی (پریای کردبیّت تییدا) ئه وه با بچیت پاداشتی کردہ وہیہ کی لای جگہ له خوای پەروردگار و ہربریّت، خوای پەروردگار له ہہموو خاوهن شہریک و هاوه لداران دهوله مند تره (واته: دهوله منده و پیویستی به شہریک و هاوه ل نییہ).

۴. پیا کردن هۆکاره بۆ سزای دواپوڑ، هر بۆیہ یه که م کۆمه ل له موسلمانان که ئاگری دۆزه خیان پی گهرم و داخ بکریّت: قورئان خوینیک، تیکۆشهریک، خیرکهریک به مالّه که ی بووه، ئه و کاره باشانه یان کردووه بۆ ئه وه ی پییان بوتریّت: فلانه که س قورئان خوین بووه، فلانه که س ئازا بووه، فلانه که س به خشنده و خیرکهر بووه، کردہ وه کانیان ته نها له بهر خاتری خوای پەروردگار نه بووه.

۵. پیا کردن هۆکاره بۆ پيسوایی و بچوکی و سووکی و ئابروچوون، پیغه مبه ر (ﷺ) ده فهرمویت: « مَنْ سَمِعَ سَمِعَ اللَّهِ بِهِ، وَمَنْ يُرَائِي يُرَائِي اللَّهَ بِهِ » (۳۳).
واته: هەر موسلمانیک پریای بکات له کردہ وه کانیدا، وه بیه ویّت خه لکی ببیستن بۆ ئه وه ی ریژی لی بگرن و به گه وره ی بزنان و بروایان و ابیّت ئه و که سه چاکه کاره، ئه وه له پوژی دوا پیدا خوای پەروردگار عیب و خراپه و نییہت خراپیه که ی ئاشکرا ده کات و ده یگه یه نیّت به خه لکی تا خراپیه که ی

(۳۳) متفق علیه: البخاري، كتاب الرقاق، باب الرياء والسمة، ۲/۴۲۲، برقم ۶۴۹۹. ومسلم، كتاب الزهد، باب من أشرك في عمله غير الله، ۴/۲۲۸۹، برقم ۲۹۸۶.

ناشکرا بیټ و بزائن که سیکی نبیہت خراب بووه ^(۳۴).

۶. رپاکردن هۆکاره بۆ بی بهش بوون له پاداشتی دواپوژ، پیغه مبهه (ﷺ) دهفه رموویت: « بَشِّرْ هَذِهِ الْأُمَّةَ بِالسَّيِّئِ وَالذَّيْنِ وَالرَّفْعَةِ وَالتَّمَكُّنِ فِي الْأَرْضِ، فَمَنْ عَمِلَ مِنْهُمْ عَمَلَ الْآخِرَةِ لِلدُّنْيَا لَمْ يَكُنْ لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ نَصِيبٍ » ^(۳۵).

واته: مژده بیټ بۆ ئەم ئوممه ته به سه رکه وتووپی و سه رفرازی و دین به رزی و پله و پایه به رزی و ده سه لات گرتنه ده ست له سه ر زه ویدا، بۆیه (ئاگاداربن) هه ر موسلمانیک کاریکی چاکه بکات بۆ به ده ست هیئانی به رژه وه ندی دنیا ئه وه به هیه چ شیوه یه که له دواپوژدا به شی نبیه (له نازو نیعمه تی خو شی به هه شت، پاداشتی کرده وه چاکه کانی نادریته وه چونکه بۆ خوای په روه ردگاری نه بووه).

۷. رپاکردن هۆکاره بۆ دوپان و ژیرکه وتنی ئەم ئوممه ته، پیغه مبهه (ﷺ) دهفه رموویت: « إِنَّمَا يَنْصُرُ اللَّهُ هَذِهِ الْأُمَّةَ بِضَعْفِهَا بِدَعْوَتِهِمْ وَصَلَاتِهِمْ وَإِخْلَاصِهِمْ » ^(۳۶).

واته: ئاگاداربن و باش بزائن که خوای په روه ردگار ئەم ئوممه ته سه رده خات (به سه ر دوژمنانیدا) به بی ده سه لات و هه ژاره کان: به پارانه وه و نویتو دلسۆزی و نیازپاکیه که یان بۆ خوای په روه ردگار.

^(۳۴) بیوانه: شرح مسلم للنووي (۱۱۶/۱۸).

^(۳۵) رواه النسائي بلفظه، كتاب الجهاد، باب الاستنصار بالضعيف، ۴۵/۶، برقم ۳۱۷۸، وأصله في صحيح البخاري، كتاب الجهاد والسير، باب من استعان بالضعفاء والصالحين في الحرب، ۲۹۶/۳، برقم ۲۸۹۶، وصححه الألباني في صحيح الترغيب ۶/۱.

^(۳۶) مسند أحمد ۱۳۴/۵، والحاكم ۴/۴۱۸، وصححه الألباني في صحيح الترغيب ۱/۱۵.

ئەم فەرمودەییە ئەوہ پوون دەکاتەوہ کہ نییەت پاک بوون (لە کردەوہ چاکەکاندا) بۆ خوای پەرورەدگار ھۆکارە بۆ سەرکەوتنی ئەم ئوممەتە بە سەر دوژمنانیدا، وە ریاکردن ھۆکارە بۆ دۆران و ژێرکەوتنی ئەم ئوممەتە ! .

۸. ریاکردن گومرایی و سەرلێشێواوی زیاتر دەکات، خوای پەرورەدگار

دەربارە ی دوو پووہ کان دەفەرمویت: ﴿يُخَدِّعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَمَا يُخَدِّعُونَ

إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿١٠﴾ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ مِمَّا

كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿١٠﴾ (البقرة: ٩-١٠)

واتە: ئەوان (دوو پووہ کان) بە خەیاڵی خۆیان وا دەزانن خوای پەرورەدگار و ئەو کەسانە دەخەلەتێنن کە باوہرداری راستەقینەن!! کەچی ئەوان جگە لە خۆیان کەسیان پێناخەلەتیت، بەلام ھەست ناکەن و بیرناکەنەوہ، ئەوان لە دل و دەروونیاندا نەخۆشی بیباوہری و ھەسوودی و رق و کینە و ریا ھەییە، خوای پەرورەدگاریش (بە ھۆی سەرخستنی ھەق و ئیمانداران) ئەوہندە ی تر دەردوو نەخۆشیان گرانتر دەکات و سزایەکی سەختیش (لە دنیا و دواپوڑدا) چاوہرپیانە بە ھۆی درۆکردن و (ریا و دژایەتیان بۆ ئیسلام).

باسى چوارەم: جۆرو وردەكارىبه كانى رپا

جۆره كانى رپا زۆرن (خوا په نامان بدات لىي)، پوون كردنه وهى جۆره كانى به م شيوه يه لاي خواره وهيه:

يه كه م جۆرى رپا نه وهيه: به نده يه ك كاتيك كرده وه يه كى چا كه ده كات مه به ستى پازى بوونى خوا نيه، به لكو مه به ستى نه وهيه و حه زده كات خه لكى بزائن نه و كرده وه چا كه يه لى كردوه، به هيچ شيوه يه ك نيهت پاكى تيدا نيه به بو خواى په روه ردگار، نه مه جۆريكه له دووپوويى و نيشانه يه كه له نيشانه كانى دووپووه بى باوه رپه كان.

دووهم: نيهت و مه به ستى نه و به نده موسلمان به بو خواى په روه ردگار، به لام كاتيك هه ست ده كات خه لكى سه يرى ده كهن و ده بيبنن يه كسه ر خوى گورجوگول ده كات و عيباده ته كه لى ده پازى نيته وه، نه م كاره شيركى شاراووه نه ينيه، هه ر بو يه پيغه مبه ر (ﷺ) ده فه رمو يت: « يا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي آتِيكُمْ وَشِرْكِ السَّرَائِرِ، قالوا: يا رَسُولَ اللَّهِ: وَمَا شِرْكُ السَّرَائِرِ؟ قال: "يَقُومُ الرَّجُلُ فَيُصَلِّي فَيُزَيِّنُ صَلَاتَهُ جَاهِدًا لِمَا يَرَى مِنْ نَظَرِ النَّاسِ إِلَيْهِ فَذَلِكَ شِرْكُ السَّرَائِرِ" » (۳۷).

واته: نه لى موسلمانان ناگاداربن له برياردانى شيركى شاراووه نه ينيه، هاوه لان (خوايان لى پازى بيت) ووتيان نه لى پيغه مبه ر (ﷺ) شيركى شاراووه نه ينيه چى يه؟ فه رمو ي: موسلمانيك هه لده ستيت و نو يژ ده كات هه ول و كو شش

(۳۷) أخرجه ابن خزيمة في صحيحه ۶۷/۲، برقم ۹۳۷، وأخرجه البيهقي في السنن، ۲/۲۹۱، وحسنه الألباني في صحيح الترغيب والترهيب ۷/۱.

دهدات و نوپزه که هی جوان دهکات کاتیک ههست دهکات وا خه لکی سهیری دهکن و تییده روانن، نا ئه وه یه شیرکی شاراوو نهینی.

سی یه م: به نده یه کی موسلمان دهست دهکات به کردنی عیباده تیک وه ته واوی دهکات هه ر نییه تی بو خوا ی په روه ردگار ه، به لام کاتیک ده زانریت ئه و عیباده ته ی کردوو به باشه باس ده کریت دللی پیی خو ش ده بییت، وه چه ز دهکات خه لکی به باشه باسی بکن و به چاوی ریژه وه سهیری بکن و به گه وره ی بزائن، وه به هو یه وه دونیای دهست بکه ویت (زیاتر ریژی لیبگرن و جیاوازتر سهیری بکن له کرین و فروشتن و مامله کانی تردا)، بو یه ئه م دلخو ش بوونه به باش باس کردنی خه لک و زیاتر چه ز بوون به ریژ لیگرتن و به دهست هی نانی مه به سستی به لگه یه له سه ر ئه وه ی ئه و که سه شیرکی شاراوو و نهینی تی دایه (ریا).

چوارهم: پیا کردن به لاشه: بو نمونه که سیک بی تاقه تی و په نگ زه ردی دهرده بریت بو ئه وه ی پیشانی خه لکی بدات که عیباده تی زوره و زور ترسی قیامه تی هه یه، وه جاری وا هه یه ئه و به نده یه پیا کردن به دهنگ نزم کردن و لیو ووشک بوون دهرده خات بو ئه وه ی پیشانی خه لکی بدات که به روژوو ه.

پینجه م: پیا کردن له پووی جل و به رگه وه: وه کو که سیک جلی کوون و دپاو له بهر بکات بو ئه وه ی پیی بلین به راستی که سیکی دونیا نه ویسته، یان جاری وا هه یه ده بینیت جل و به رگیک ئه گه ر هه ر که سیک بی پوشیت خه لک ده لین: زاناو شاره زایه ئه م که سه ش ئه و جله ده پوشیت بو ئه وه ی پیی بلین زاناو شاره زایه.

شہ شہم: ریا کردن به ووتہ: ئەم جوړه زیاتر کهسانی دیندارترو ئەو کهسانی که پینمونی و ناموژگاری خه لک ده کهن، یان شاره زابوون و له بهر کردنی شوینه وارو به سهرهات بو موناقه شه و دهمه دهمی کردن و دهرپینی عیلم و شاره زایی.

حه ووتهم: ریا کردن به کرده وه: وهکو ریا کردنی نوپژکه ریگ به درپژکردنه وهی پکوع و سوجه وه دهرپینی خشوع، یان ریا کردن له پوژوو گرتن و حه ج کردن و خیرکردندا.

هه شته م: ریا کردن به هاورپیان و سهردان که ران: وهکو که سیگ داوا له زاناو پیاوچاکان بکات تا سهردانی بکهن بو ئە وهی بوتریت فلانه که س سهردانی مالی فلانه که سی کرد (وهکو دهرپینی ریزو گوره ییبه ک)، یان دعه وهی خه لک ده کات بو ئە وهی بوتریت: به خوا فلانه که س پیاوچاکه دیوته چون کهسانی دیندار هاتوو چوی ده کهن و سهردانی ده کهن؟

نویهم: شکاندنه وهی نه فسی خوت له ناو خه لکیدا، دته ویت له ناو خه لکیدا وا خوت پیشان بدهیت که تو که سیکی بی فیز و بی ناره زویت، به هوی ئەو خو شکاندنه وهی ته وه دته وهیت خوت بهرز بکهن ته وه و خه لکی به باشه و بی فیز باست بکهن که ئەم کاره له شارواهترین جوړه کانی ریا به.

ده یه م: له وردترین و شارواهترین جوړه کانی ریا ئە وهی به: موسلمانیک عیبادت و کرده وهی چاکه ته نها بو رازی بوونی خوا ده کات، به شیوه یه کی وا نایه ویت که س پی بزانیت، وه حه ز ناکات ئەو عیبادته ی ئاشکرا بیت و دهر بکه ویت، به لام له گه ل ئە وه دا کاتیک ده چپته ناو خه لکی:

❖ حه زده کات خه لکی ریزی لیبگرن و سه لامی لیبکهن.

❖ حەزەدەكات خەلكى به گەورەى بزەنن، وە كاتىك دەيبىن به گەرمى پىنشوازي لىبەن.

❖ حەزەدەكات خەلكى به باشە و پياوچاك ناوى بىنن (بۆ نمونە: حەزەدەكات پىيى بلىن: مامۇستا فلان كەس، يان شىخ فلان كەس، يان كاك فلان كەس... ھتد) چەند پياويكى باشە و بە كەلكە بۆ خەلك، وە كەسيكى كۆمەلايەتتە، يان ئاواھا و ئاواھايە.

❖ حەزەدەكات خەلكى زوو كارەكانى بۆ جىبەجىبەن (حەزەدەكات لە ھەموو جىبەك كارى بروت و دوا نەكەوئىت، بە ھۆى ئەو ناو و پىشەيەى كە ھەيەتى).

❖ حەزەدەكات خەلكى لە كرىن و فرۆشتندا جياواز لە كەسانى تر مامەلەى لەگەلدا بەن.

بۆيە ھەركاتىك بينىتى خەلكى بەو شىوہەيە مامەلەى لەگەلدا ناكەن دللى تەنگ دەبىت، وەكو ئەوہى دەيەوئىت رىزدار بىت و بەگەورە بزەنرەت و مامەلەى تايبەتى لەگەلدا بكرىت بە ھۆى ئەو عىبادەت و كەدەوہ چاكانەى كە بە نەينى دەيان كات.

يەكەننەم: يەككى تر لە رپا زۆر رەوو شاراوہكان ئەوہەيە: مۇسلماننىك دلئسۆزى و نيازپاكيەكەى بكاتە ھۆكارىك بۆ بەدەست ھىنانى ئەو مەبەستەى (كارەى) كە خۆى دەيەوئىت، زاناي پايە بەرز ابن تيمية (رەحمەتى خواى لىبىت) دەفەرموئىت: «گىردراوہتەوہ كە ئىمامى أبو حامد الغزالي (رەحمەتى خواى لىبىت) بۆى باس كراوہ گوايە ھەر كەسيك چل پوژ دل و دەروون و نيازى خۆى پاك بكاتەوہ بۆ خواى پەرورەدگار ئەوہ دانايى و لىزانى لە ناو دلئەوہ ھەلدەقولئىت و دىتە سەر

زمانی، ئیامی الغزالی دہ فرمویت: منیش کہ ئہ وہم بیست چل پوژ دل و دہروون و نیازی خوُم پاک کردہ وہ بو خوی پەرہردگار، بہ لام ہیچم بہ دی نہ کرد لہ وہی کہ بہ تہمای بووم، بویہ ئہ مہسہ لہ یہ م بو ہندیک لہ دانایان و زانایان باس کرد، ئہ وانیش پییان و وتم: تو دل و دہروون و نییہ تی خوَت پاک کردو تہ وہ بو بہ دەست هیئانی دانایی (مہبہستی خوَت)، نہک نییہ تی خوَت پاک کرد بی تہ وہ بو خوی پەرہردگار» (۳۸).

بویہ موسلمانی خو شہ ویست جاری و اہیہ بہ نندہ یہ کی موسلمان مہبہستی لہ نیازی پاک یہ کہ ی بہ دەست هیئانی سہ رخوی و داناییہ، یان بو ئہ وہی خہ لکی بہ گورہی بزائن و باسی بکن بہ باشہ، یان جگہ لہ مہبہستانہ، ئہم شتانہ بہ دەست نایات بہ نییہ ت پاک کردنہ وہ و ئیخلاص بو خوی پەرہردگار (دروست نییہ دینداری و لہ خوا ترسان بو ئہ وہ بہ کار بہینریت)، بہ لکو بہ دەست هیئانی ئہ و شتانہ پیویستہ بہ کار کردن بیت بو یان.

(۳۸) بروانہ: درء تعارض العقل والنقل لابن تیمیة ۶/۶۶، ومنہاج القاصدین ص ۲۱۴-۲۲۱، والإخلاص للعوایشة ص ۲۴، والإخلاص والشرك الأصغر للدكتور عبد العزيز بن عبد اللطيف ص ۹، والرياء لسليم الهلالي ص ۱۷.

باسی پینجه م: به شهکانی ریو شوینه واری خرا پی له سر کرده و چاکه کان

ریا (خوای په روهردگار په نامان بدات لئی) چند به شیکی هیه، که پیوسته له سر هم موو موسلمانیک شاره زایان بیت، تا لییان پابکات و خوئی لییان بیاریزیت، ئه و به شانه به م شیوهیه ی لای خواره ویه:

۱. کردنی ئه و کرده ویه یه کپارچه و به گشتی بو ریایه، مه به ست به کردنی ته نها پیاکردن و خوده رخستنه له بهر چاوی خه لکی، وه کو حالی دوپروه کان، خوای په روهردگار ده فهرمویت: ﴿وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا

كَسَالًا يُرَاءُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا﴾ (النساء: ۱۴۲)

واته: وه کاتیک هه لدهستن بو نویژ کردن (دوپروه کان) زور به له ش گرانی و ته مبه لئ هه لدهستن (له بهر ئه وه ی نیه تیان پازی بوونی خوای گه وره نییه تیایدا، وه باوه ریان پی نییه، وه له ماناکه شی تیناگن)، ئه و دوپروانه ریایی له بهر خه لکی ده کهن (دل سوژ و نییه ت پاک نین)، وه یادو زیگری خوا ناکهن مه گهر زور به که می نه بیت.

ئهم پیاکردنه به و شیوهیه زور به که می له ئیماندریک پروو ده دات له نویژی فهرزو پوژووودا، به لام هندی جار له زهکات و حه ج و کرده وه ئاشکراکاندا پروو ده دات، گومان له وه دا نییه ئهم کرده ویه (ریایه) کرده وه چاکه کان هه لده وه شینیتته وه، وه شایسته ی سزاو توپه یی خوای په روهردگار ده بیت، (په نا ده گرین به خوای په روهردگار).

۲. کردنی ئه و کرده ویه له بنه رته دا بو خوای په روهردگار به لام هر له بنچینه وه ریای تیکه ل ده کات، ئهم جوړه شیان به لگه کان له سر ئه وه ن که پوچهل و به تال و هه لوه شاهه یه.

۳. بنہ پرتی ئو کرده و ہیہ بؤ خوی پەروردگارہ بہ لام لہ ناکاو لہ ناو عیبادتہ کہ دا ریای تیدہ کہ ویّت، لہم کاتہ دا ئو عیبادتہ لہ دوو حالت بہ دہر نییہ: **یہ کہم:** سہرہ تای عیبادتہ کہ پھیوہندی بہ کۆتایی عیبادتہ کہ وہ نییہ، لہم کاتہ دا سہرہ تای عیبادتہ کہ دروست و وەرگیراوه (إن شاء الله) بہ لام کۆتاییہ کہی بہ تال و وەر نہ گیراوه، بؤ نمونہ: کہ سیّک بیست دیناری پییہ دہیہ ویّت بیکات بہ خیر، دہ دیناریانی بہ خشی تہنہا بؤ رازی بوونی خوی پەروردگار، پاشان دہ دینارہ کہی تری بہ خشی بہ لام لہ کاتی بہ خشینیدا ریای تیّکہ ل دہکات، بؤیہ لہم کاتہ دا خیری یہ کہم (دہ دیناری یہ کہم) دروست و وەرگیراوه، بہ لام دہ دینارہ کہی تری بہ تال و وەر نہ گیراوه چونکہ ریای تیّکہ ل کردوہ.

دووہم: سہرہ تای عیبادتہ کہ پھیوہستہ و پھیوہندی بہ کۆتاییہ کہیہ وہ ہہیہ، لہم کاتہ دا موسلمان لہ دوو حالت بہ دہر نییہ:

أ- ئو ریایہ بہ سہریدا دیت بہ لام ئم بہ ندہ موسلمانہ دہیگی پرتہ وہو دل خۆش نابیت پیی، وہ پشتی لی ہل دہکات و پیی ناخۆشہ، بؤیہ ئمہ زانی پیناگہیہ نیت بہ بی راجیایی لہ نیوان زانایاندا، ہر وہک پیغہ مہری خوا (ﷺ) فہرمویہ تی: « إن الله تجاوزَ لآمتي ما حدثت بهِ أنفسها ما لم يتكلموا أو يعملوا »^(۳۹).

واتہ: خوی پەروردگار دہبوری و خۆش دہبیت لہو کارانہی کہ بہ دلدا دیت ئہ گہر نہیکہن بہ قسہ یان بہ کردوہ.

(۳۹) مسلم، کتاب الإيمان، باب: تجاوز الله عن حديث النفس والخواطر بالقلب إذا لم تستقر، ۱/۱۱۶، برقم ۱۲۷.

ب- کاتیک ئو بهندهیه دستی کرد به عبادت ریای تیکه ل ده بیّت و برده وامه له گه لیدا و دلّی نارامه پیّی و به رهنگاری نابیتّه وه، به لکو حه زى پیّی ده کات، بویه هموو عبادته که ی (بو نمونه نویژه که ی) به تالّ ده بیّتّه وه له سه ر بوّ چوونی راستی زانایان، له بهر ئه وه ی عبادته که سه ره تاکه ی په یوه سته به کۆتاییه که ی، بوّ نمونه: که سیک دست ده کات به نویژ کردن و نییته تی ته نها بوّ خوی په روه ردگار، به لام له رکاتی دوهمدا ریای تیکه لّ ده بیّت برده وام ده بیّت له گه لیدا تا رکاتی کۆتایی، هیچ به رهنگاری نابیتّه وه و ره تی ناکاته وه، بویه ئه م نویژه هموی به تالّ ده بیّتّه وه له بهر ئه وه ی سه ره تاو کۆتاییه که ی په یوه سته به یکه وه.

۴. له دوی ته و او بوونی عبادته که ریا دروست بیّت^(۴۰): ئه گه ر بهنده یه کی موسلمان کرده وه یه کی چاکه ی کرد به دلّسۆزی و نییته پاکیه وه بوّ خوی په روه ردگار، پاشان خوی په روه ردگار باس و وه سفی چاکى خسته ناو دلّی موسلمانانه وه، ئه م موسلمانانه دلّ خوشه به فه زلّ و په حمه تی خوی په روه ردگار، ئه گه ر موژده ی خوشی پیّی بدریّت هیچ زیانی پیّی ناگات، هه ر بویه پرسیار کرا له پیّیغه مبه ر (ﷺ) ده رباره ی موسلمانیک کرده وه ی خیرو چاکه ده کات ته نها بوّ خوی په روه ردگار، پاشان خه لکی باسی ده که ن به چاکه و ستایشی ده که ن، پیّیغه مبه ر (ﷺ) فه رموی: « تلك عاجل بشرى المؤمن »^(۴۱).

واته: ئه وه موژده یه کی خوشه پیّیخراوه بوّ موسلمان له دنیا دا (باس کردنی به خیرو چاکه).

(۴۰) پروانه: فتاوی ابن عثیمین ۳۰/۲.

(۴۱) مسلم، کتاب البر والصلة والآداب، ۲۰۳۴/۴، برقم ۲۶۴۲.

باسی شه شه م: هوکارو پائنه ره کاني رپا کردن

بنه پره تي رپا بریتيه له هه زکردن به پله وپايه ی به رز، هه رکه سيک خوډه رخستن و هه زکردن به پله وپايه به رزی زال بېت به سهر دلیدا نه وه به رده وام مه به ستي ته نها چاوديري کردنی خه لک ده بېت (هه ول ديدات نه و کارانه بکات که خه لکی هه زیان لييه) دلی په يوه سته پيانه وه، رپايان له بهر دهکات، بويه له ووتو کرده وه و هه لس و که وتيدا ته نها ده روانيته نه و کارانه ی که ده بېته مایه ی پله به رزی بوی له ناو خه لکيدا، به راستی نه م کاره بنه پره تي هه موو نه خووشی و به لایه که، چونکه هه رکه سيک هه زی به و خوډه رخستن و هه زکردن به به رزی و پله وپايه بېت، نه وه بی گومان تووشی رپا کردن ده بېت له عيباده ته کانيدا، وه تووشی چندين کاری تاوان و هه رام ده بېت، نه م کارو نبيته ته زور نالوزو شا روه يه هيچ که س هه ستي پی ناکات ته نها زانايانی شا رها به خوی په روه رداگار و خو شه ويستانی.

بويه نه گهر نه م هوکارو نه خووشيه کوشنده يه شيبکه ينه وه نه وه ده گه رپته وه

بو سی بنه پره ت:

۱. هه زکردن به سوپاس و ستايشی خه لکی.
۲. ږا کردن له گله یی و سه رزه نشتی خه لکی.
۳. به ته ما بوونی نه و شتانه ی که له ژير ده ستي خه لکيدا هه يه^(۴۲).

(۴۲) بېروانه: مختصر منهاج القاصدين لابن قدامة ص ۲۲۱-۲۲۲.

ئوہی بہ لگہ بیت لہ سہر ئہ مہ ئو فہرمودہ ییہ کہ ہاوہ لئی بہ پیزی پیغہ مبر (ﷺ) أبو موسی الأشعري (رضی اللہ عنہ) دہیگی پتہ وہ و دہ فہرمویت: « جاء رجلٌ إلى النبيِّ ﷺ فقال: الرَّجُلُ يُقَاتِلُ شِجَاعَةَ، وَيُقَاتِلُ حِمِيَةَ، وَيُقَاتِلُ رِيَاءً فَأَيُّ ذَلِكَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؟ قَالَ (ﷺ): مَنْ قَاتَلَ لَتَكُونَ كَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ » (۴۳).

واتہ: پیاویک ہات بولای پیغہ مبرو (ﷺ) ووتی: پیاویک جیہاد بکات و تیبکوشیت بو ئوہی پئی بلین نازایہ، وہ پیاویک جیہاد بکات و تیبکوشیت بہ دہ مارگیری، وہ پیاویک جیہاد بکات و تیبکوشیت بو پیا و خودہر خستن، نایا لہم سی جوڑہ کہ سہ کامیان جیہادو تیبکوشانہ کہی لہ پئی خوی پہروردگار دایہ؟ پیغہ مبر (ﷺ) فہرمووی: ہر کہ سیک (موسلمانیک) جیہاد بکات و تیبکوشیت بو ئوہی ووتہی خوی پہروردگار (دینی خوا) بہرزو بلندو سہرکہ و توو بیت بہ راستی ئو ہول و جیہادو تیبکوشانہ لہ پئی خوی پہروردگار دایہ.

ووتہ کہی ئو پیاوہ کہ ووتی: « یقاتل شجاعة » واتہ: بو ئوہی باسی غیرت و نازایہ تی بکریٹ و سوپاس و ستایش بکریٹ. وہ: « یقاتل حمية »: خوی بہ گورہ دہ زانیت لہ وہی کہ لئی بہرنہ وہو زال بن بہ سہریا، یان زہم و لؤمہ بکریٹ.

(۴۳) متفق علیہ: البخاری، کتاب الجہاد والسير، باب من قاتل لتكون كلمة الله هي العليا، ۲۷۲/۳، برقم ۲۸۱۰، ومسلم، کتاب الصلاة، باب من قاتل لتكون كلمة الله هي العليا فهو في سبيل الله، ۱۵۱۲/۳، برقم ۱۹۰۴.

وہ: « وىقاتل رياءً »: بۇ ئەۋەى شوپنى ببىنرئىت، ئا ئەمەيە ھەز كىردن بە پلەو پايە بەرزى لە ناۋ دلى خەلكىدا.

جارى واھەيە كەسىك ھەز دەكات بە باشە باس بىكرئىت لە ترسى گلەيى و سەرزەنشتى خەلكى، بۇ نموونە: كەسىكى ترسنۆك لە نپوان كۆمەلە كەسىكى ئازادا، ئەم كەسە ترسنۆكە خۆى دەگرئىت و راناكات لەناۋ جەنگدا يان شوپنىكى ترسناكدا بۇ ئەۋەى گلەيى لى ئەكەن و سەرزەنشتى ئەكەن.

يان كەسىك فەتۋا ئەدات بە بى عىلم و زانىارى لە ترسى ئەۋەى پىيى نەلئىن نازانىت، بەراستى ئەم كارانە پالئەرن بۇرپا كىردن، بۇيە موسلمانى خۆشەويست ئاگادار بە و خۆت بپارىزە.

باسى ھوتەم: ړيگا چارهى بە دەست ھينانى نىيەت پاكى و چارەسەرى ړيا

موسلمانى خوښه ويست زانرا كه ړيا كړدن كړده وه چا كه كان ھەلډه وشي نيتته وه، وه ھوكاره بۆ تورپه يى و سزاي خواى پەروەردگار، وه يه كيكه له كاره له ناو بهرە كان، وه ترسناكى به سەر موسلماننوه زۆرترو گه وره تره له فيتنه و ناشوبى مەسيحى دە ججال.

بۆيه ھەر كاريك ئه وه ترسناكى بيت باش وايه موسلمان ناگادار بيت و قولى ھەلبماليت بۆ لا بردن و چارەسەركردنى (ړيا)، وه بنچينه و لق و پوپه ي ړيا نە ھيلايت، له و چارەسەرانه ي كه ړيا ناهيلايت و نىيەت پاكي پى بە دەست ديت ئه م ھوكارانەن (به پشتيوانى خواى پەروەردگار):

۱. شاره زابوون زانينى ئه و جوړه كړده وانه ي كه بۆ به دەست ھينانى دونيا دكرتت، وه زانينى جوړو بهش و پالنه رو ھوكاره كانى ړيا، پاشان برين و دەر كړدى ئه و نه خوښيه كوشنده يه له په گه وه، له پيشيشدا باسى ئه مانه مان كړد.

۲. ناسينى گه وره يى خواى پەروەردگار به ناو و سيقات و كارەكانى، ناسينيكى راست و دروست به تيگه يشتنيكى راست و دروست له قورئانى پيروژ و سوننه ت له سەر مەنھج و ريبازى ئه ھلى سوننه و جەماعه، چونكه ھەر كاتيک بەندەى موسلمان زانيتى تەنھا خواى پەروەردگار قازانچ و زيان، سەر بەرز كړدن و زهليل و سەر شوړ كړدى بە دەسته، به خشين و نە بە خشين، ژياندن و مراندنى به دەسته، خواى پەروەردگار ناگاداره به خيانه تى چاوو ئه و

نہینیانہی کہ لہ ناو دلہ کاندان، ئە گەر ئەو بەندہیہ خوای پەروردگاری ناسی، وہ زانیتی تہنا خوای پەروردگار بہ تاک و تہنا شایستہی ہموو جوڑہ پەرستن و عیبادہت بۆ کردنیکہ، ئەمہ بہروو بوومہ کہی بریتیه لہ نییہت پاکی و راستگوییہ کی تہواو لہ گہلّ خوای پەروردگارد، لہ گہلّ ئەوہ شدا پیویستہ لہ سەر بہندہی موسلمان کہ شارہزای یہ کخوایہ رستی بیّت بہ ہموو جوڑہ کانیہ وہ .

۳. شارہزابون لہ وہی کہ خوای پەروردگار نامادہی کردوہ لہ دوارپوژدا: لہ نازونیعمہ تی خویشی بہ ہہشت، وہ سزاو ناخویشی و نارہحہ تی ناو گۆرپو دۆزہخ، وہ ناخویشی و نارہحہ تی مردن و سەرہمەرگ، ئە گەر بہندہی موسلمان ئەمہی زانی و جوان بیری لیّ کردہ وہ و کہ سیکی ژیریش بوو، ئەوہ لہ ریاوہ رادہکات بہرہ و نییہت پاکی، وہ کردہ وہ تہنا بۆ خوای پەروردگار دہکات .

۴. ترسان لہ کردہ وہ کردن بۆ بہدست ہینانی دوتیا، وہ ئەو رپایہی کہ ہلّوہ شینہرہ وہی کردہ وہ چاکہ کانیہ، چونکہ ہەرکەسیک لہ شتیک بترسیت ئەوہ بہردہوام لیّی رادہکات تا رزگاری دہبیّت لیّی، ہەرکەسیک بترسیت (لہ تورپہی و سزای خوای پەروردگار) ئەوہ زوو دہکە ویتہ رپی، وہ ہەرکەسیک زوو بکە ویتہ رپی ئەوہ بی گومان دہکات بہ پلہ و پایہی بہرزی بہ ہہشت، بۆیہ پیویست و واجبہ لہ سەر بہندہی موسلمان ہەرکاتیک حەزی لہ سوپاس و ستایش و باسی خەلک کرد با نہفسی خوئی ناگادار بکاتہ وہو بیترسینی لہ بہ لاو نہ خویشی ریا، وہ تووش بوون بہ تورپہی خوای پەروردگار، بۆیہ ہەر موسلمانیک ہەژاری و بی دەسە لاتی خەلکی زانی ئەوہ بی گومان دہحەسیتہ وہو

دور دہیّت له خەم و پەژارە و دەردوو نەخۆشی کوشندە ی پیا، ھەر وہ ک ھەندیک له پیاوچاکانی پینشین فەرموویانە: « بەرەنگاری نەفست بەرەو ھە بۆ دوورخستنەو ھە موو ھۆکارە کانی ریا، سووربە و ھە وڵبەدە با ھە موو خە لکی لە بەر چاوت و ھە کو مندال و ابن، بۆیە جیاوازی مە کە نێوان پەرستنە کە تە و ھە لێوان دیار بوون دیار نە بوونیاندا (کاتیک خە لکت لێ دیار بوو عیبادەت جوانتر بکەیت لە و ھە ی کە دیار نە بن و نە تبینن)، و ھە جیاوازی مە کە نێوان پەرستنە کە تە و ھە کاتیک ھە ست بکەیت دە یزانن یان نا، بە لکو قە ناعەتت ھە بیّت و دل ئارام بە بە عیلم و زانیاری خۆ ی پەر وە ردگار» (۴۴).

بۆیە ھەر بە پشت بە ستن بە خۆ ی پەر وە ردگار و پاشان ترسان لە بە تال بوونە و ھە ی کردە و ھە کان، کەسانی خاوەن با و ھە پو زانیاری پزگاریان بوو ھە لە نەخۆشی و بە لا گە و ھە یە (پیا)، ھەر وہ ک محمدی کوپی لیبید (ﷺ) لە پیڤغە مبەر و ھە (ﷺ) فەرمودە یە کمان بۆ دە گێرێت ھە و ھە کە فەرمو یە تی: « إِنَّ أَحْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمْ الشَّرْكَ الْأَصْغَرَ، قَالُوا: وَمَا الشَّرْكَ الْأَصْغَرُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: الرِّيَاءُ، يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِذَا جَزَى النَّاسَ بِأَعْمَالِهِمْ: اذْهَبُوا إِلَى الَّذِينَ كُنْتُمْ تُرَآؤُونَ فِي الدُّنْيَا فَاَنْظُرُوا هَلْ تَجِدُونَ عِنْدَهُمْ جَزَاءً» (۴۵).

واتە: ترسناکترین شتیک کە لیبی بترسم تووشتان بیّت (ئە ی موسلمانان) شیرکی بچوکە، ھا وە لانی بە ریزی پیڤغە مبەر (ﷺ) فەرموویان: شیرکی بچوک چییە ئە ی پیڤغە مبەری خوا (ﷺ)؟ پیڤغە مبەر (ﷺ) فەرمووی: پیا کردنە، خۆ ی

(۴۴) بیوانە: الإخلاص والشرك الأصغر، للدكتور عبد العزيز بن عبد اللطيف، ص ۱۳.

(۴۵) أحمد في المسند ۴۲۸/۵، و صححه الألباني في صحيح الجامع ۴۵/۲.

پہرہردگار له پوڑی دواپیدا دہفہرمویت (کاتیک پاداشتی خہ لکی دہداتہوہ) بہ کردہوہکانیان (بہ پیی چاکہ و خراپہیان لیپرسینہوہیان له گہ لدا دہکات): برپون بۆ لای ئہو کہ سانہی کہ له دنیا دا ریاتان له بہر دہکردن (کردہوہتان له بہر خاتری ئہوان و بۆ پازی بوونی ئہوان دہکرد) سہیر بکہن و بزائن ہیچ پاداشتیکتان دہدہنہوہ له سہر ئہو کردہوانہی کہ بۆتان دہکردن.

ہہر له بہر ئہو ترسہ گہورہیہ بووہ کہ ہاوہ لانی بہ پیزی پیغہ مہرو (ﷺ) شوین کہ وتوانیان و زانایان و پیاوچاکان زور ترساون له و فیتنہ و ناشو بہ ترسناکہ، نمونہ له سہر ئہمہ، ئہم نمونانہی لای خوارہوہیہ:

أ. خوی پہرہردگار فہرمویہ تی: ﴿وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَاءًا تَرًا وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ﴾ (المؤمنون: ۶۰).

واتہ: ئہوانہی کہ دہبہ خشن له زہکات و خیرو کردہوہی چاکہ دہکہن، دلایان دہترسیت نہوہکو لییان و ہرنہ گیریت، چونکہ ئہوانہ بی گومانن لهوہی کہ بۆ لای پہرہردگاریان دہگہ پینہوہ.

دایکی ئیمانداران خاتو عائیشہ (رضی اللہ عنہا) فہرموی: «یا رسول اللہ ﷺ: أَهْوَ الَّذِي يَزْنِي، وَيَسْرِقُ، وَيَشْرَبُ الْخَمْرَ؟ قَالَ: لَا يَا بِنْتَ أَبِي بَكْرٍ (أَوْ يَا بِنْتَ الصَّدِّيقِ) وَلَكِنَّهُ الرَّجُلُ يَصُومُ، وَيَتَصَدَّقُ، وَيُصَلِّي وَهُوَ يَخَافُ أَلَّا يُتَقَبَلَ مِنْهُ» (۴۶).

واتہ: ئہی پیغہ مہر (ﷺ) ئایا ئہوہ کہ سیکہ زینا دہکات، دزی دہکات، مہی

(۴۶) ابن ماجہ، کتاب الزہد، باب: التوفی فی العمل، ۱۴۰۴/۲، برقم ۴۱۹۸، والترمذی، کتب تفسیر القرآن، باب: ومن سورۃ "المؤمنون"، ۳۲۷/۵، برقم ۳۱۷۵، وصححہ الألبانی فی سلسلۃ الأحادیث الصحیحۃ برقم ۱۶۲، و فی صحیح ابن ماجہ، ۴۰۹/۲.

دہ خواتہ وہ؟ (تا لہ وہ بترسیت کردہ وہ کانی لیٰ و ہرنہ گریٹ)، پیغہ مبر (ﷺ) فہرموی: نہ خیر ئے ہی کچی اُبوبر (یان کچی پاستگ) ئے وہ پیاویکے (موسلمانیکہ) رُوڑو دہ گریٹ، زہکات دہ دات و خیریش دہ کات، نویژ دہ کات، بہ لام لہ وہ دہ ترسیٹ لیٰ و ہرنہ گریٹ.

ب. ابن ابي مليكة (رضي الله عنه) دہ فہرمویٹ: «أدرکت ثلاثين من أصحاب النبي (ﷺ) كلهم يخاف النفاق على نفسه وما منهم أحد يقول: إنه على إيمان جبريل وميكائيل» (۴۷).

واتہ: گہیشتم بہ سی کہس لہ ہاوہ لانی بہ ریژی پیغہ مبر (ﷺ) ہہ مویان لہ دوپوی دہ ترسان لہ نہفسی خوین، وہ لہ گہ ل ئم ترسیان لہ دوپوی و پیاکردن کہسیان باوہریان وانہ بوو کہ ئیمانیان و ہکو ئیمانی (جبریل و میکائیل) ہ، چونکہ (جبریل و میکائیل) و ئوانی تر پاریزراون لہ گوناہ و تاوان، ترسیان لہ سہر نییہ بہ پیچہ وانہ ی ہاوہ لانی پیغہ مبر (ﷺ) کہ ترسی تاوان و پریان ہہیہ (۴۸).

ج. إبراهيم التيمي دہ فہرمویٹ: « ما عَرَضْتُ قَوْلِي عَلَى عَمَلِي إِلَّا خَشِيتُ أَنْ أَكُونَ مُكْذِبًا » (۴۹).

واتہ: ہیچ کاتیک قسہ کانم نہ داوہ بہ پرووی کردہ وہ کانمدا ئیلا لہ وہ ترساوم

(۴۷) رواه البخاري معلقاً مجزوماً به، قال ابن حجر: وصله ابن أبي خيثمة في تاريخه. انظر: فتح الباري ۱/۱۱۰.

(۴۸) بیوانہ: عمدۃ القاری (۱/۲۷۵).

(۴۹) البخاري مع الفتح معلقاً ومجزوماً به، قال ابن حجر: وصله ابن أبي خيثمة في تاريخه. انظر: فتح الباري ۱/۱۱۰.

کہ من کہ سیکی دروزن بم (واتہ: ئہ وہی دە یلیم لہ کاری چاکہ و فہرمان بہ کردنی دە کہم خوم نہیکہم، یان بہ خہ لکی بلیم کاری خراپہ مہ کہن کہ چی خوم بیکہم).

د. ئیمامی حہسەن (رہحمەتی خوای لیبیت) دە فہرموویت: « ما خافہ إلا مؤمنٌ ولا آمنہ إلا منافقٌ »^(۵۰).

واتہ: ہیچ لہ ریا ناترسیت مہ گەر ئیماندار، وہ ہیچ لہ ریا ئەمین نیہ مہ گەر کہ سیکی دوپوو.

ه. ئیمامی عمر (رضی اللہ عنہ) بہ حذیفہ فی فہرموو: « تَشَدُّتُكَ بِاللَّهِ هَلْ سَمَّيْنَاكَ لَكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْهُمْ "بِعَنِي مِنَ الْمُنَافِقِينَ"؟ قَالَ: لَا. وَلَا أُرَكِّي بَعْدَكَ أَحَدًا »^(۵۱).

واتہ: ئەہی حذیفہ سویندت دە دەم بہ خوای پەرورەدگار ئایا پیئەمبەر (ﷺ) ناوی منی هینا لہ کۆمەلی دوپووہ کان یان نا؟ حذیفہ فہرمووی: نہ خیر، بە لام دوا ی تو ئەو شایہ تیہ بہ کەس نادەم.

و. گێردراوہ تەوہ لہ أبو الدرداء کہ فہرموویہ تی: « اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ خُشُوعِ النَّفَاقِ قِيلَ: وَمَا خُشُوعُ النَّفَاقِ؟ قَالَ: أَنْ تَرَى الْبَدَنَ خَاشِعًا وَالْقَلْبَ لَيْسَ بِخَاشِعٍ »^(۵۲).

واتہ: ئەہی خوای پەرورەدگار پەنات پی دە گرم لہ خشوعی دوپووی، ووترا:

^(۵۰) البخاري مع الفتح، وقال ابن حجر: وصله جعفر الفريابي في كتاب صفة المنافقين، وصححه. انظر: الفتح ۱/۱۱۱.

^(۵۱) ابن كثير بنحوه، في البداية والنهاية ۱۹/۵، وانظر: صفات المنافقين لابن القيم ص ۳۶.

^(۵۲) ذكره ابن القيم في صفات المنافقين ص ۳۶.

خشوعی دوپوی چی یہ؟ فہرموی: دہبینیت کہ سیک لاشہی خاش و مل کہ چہ بہ لام دلی وانیہ (واتہ: بہ لاشہ زور مل کہ چ و لہ خوا ترس دیار بیت بہ لام بہ دل وا نہ بیت).

۴. وہ ہر وہا لپی گپردراوہ تہ وہ کہ فہرمویہ تی: « لَأَنَّ أَسْتَيْقِنَ أَنَّ اللَّهَ تَقَبَّلَ لِي صَلَاةً وَاحِدَةً أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا، إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ: ﴿إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ﴾ (المائدة: ۲۷) » (۵۳).

واتہ: ئہ گہ ربی گومان بوماہ لہ وہی کہ خوی پەروردگار تہ نہا یہ ک نوپژیکی لیم وەرگرتوہ ئہ وہ بہ لامہ وہ خو شہ ویستتر بوو لہ ہموو دنیاو ئہ وہی کہ تیایداہ، لہ بہر ئہ وہی خوی پەروردگار فہرمویہ تی: ﴿إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ﴾ واتہ: خوی پەروردگار خیرو چاکہ و عیبادت لہ و کہ سانہ وەرده گریت کہ لہ خوا دہ ترسن و خو یان لہ خراپہ و تاوان بہ دوورہ گرن.

۵. عبد الرحمن بن أبي لیلی فہرمویہ تی: « أَدْرَكْتُ عِشْرِينَ وَمِائَةً مِنَ الْأَنْصَارِ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ (ﷺ)، يُسْأَلُ أَحَدُهُمْ عَنِ الْمَسْأَلَةِ، مَا مِنْهُمْ رَجُلٌ إِلَّا وَدَّ أَنْ أَخَاهُ كَفَاهُ » (۵۴).

واتہ: گہ یستم بہ سہ دو بیست کہ س لہ ہا وہ لانی بہریزی پیغہ مہر (ﷺ) لہ پشتیوانان، کاتیک پرسیاری بابہ تیک لہ یہ کیکیان بکرایہ، ہر یہ کیکی لہ وان حہزی دہ کرد براکہی وہ لامی بدایہ تہ وہ (لہ ترسی پریا).

۵. پاکردن لہ سہرزہ نشتی خوی پەروردگار، چونکہ یہ کیکی لہ

(۵۳) ذکرہ ابن کثیر فی تفسیرہ ۴۱/۲، وعزاه إلى ابن أبي حاتم، والآية من سورة المائدة، الآية: ۲۷.

(۵۴) الدارمی فی سننہ ۵۳/۱، وابن المبارک فی الزهد، ۱/۱۴۰، برقم ۴۹.

هؤکاره کانی رپاکردن بریتیه له پاکردن له سه رزه نشت و گله یی خه لکی، بویه که سی ژیر ئه و که سه یه ده زانیّت پاکردن له سه رزه نشتی خوی په روه ردگار له پیشتره، له بهر ئه وهی سه رزه نشتی خوی په روه ردگار چاکه و جوانیه، هه روه کو جاریکیان پیاویک به پیغه مبهری (ﷺ) ووت: « إِنَّ مَدْحِي زَيْنٌ وَدَمِّي شَيْنٌ، فَقَالَ ﷺ " ذَاكَ اللَّهُ " »^(۵۵).

واته: ئه گهر من ستایشی که سیکم کرد ئه و ستایشکراوه لای خوی په روه ردگار، وه ئه گهر من سه رزه نشت و لومه ی که سیکم کرد ئه و سه رزه نشت کراوه لای خوی په روه ردگار، پیغه مبهر (ﷺ) فه رموی: ئه وهی ئه و سیفه ته ی تیا بیّت ته نها خوی په روه ردگاره، نه وه ک تو، واته: ئه و پیاوه مه بهستی ئه وه بوو خوی هه لکیشیّت و گه وره یی خوی ده ربخات به وهی که ووتی^(۵۶).

وه گومان له وه دانیه ئه گهر به نده یه کی موسلمان له خه لکی ترساو پارزیانی کرد به توپه یی خوی په روه ردگار، ئه وه خوی په روه ردگار توپه ده بیّت لیّی و خه لکیشی لیّ توپه ده کات.

بویه ئه ی به نده ی موسلمان ئایا له توپه یی خه لک ده ترسیت؟ له کاتی کدا ترسان له خوی په روه ردگار له پیشتره ئه گهر تو به نده یه کی راستگۆیت له ئیمان و باوه پره که تدا.

۶. زانین و شارهزا بوونی ئه و کارانه ی که ده بیّت مه یی پاکردنی

^(۵۵) أحمد في المسند ۳/ ۴۸۸، ۶/ ۳۹۴، من حديث الأقرع بن حابس رضي الله عنه، وإسناده حسن، ورواه

الترمذي وحسنه برقم ۳۲۶۳.

^(۵۶) بهروانه: تحفة الأحوذی (۱۰۹/۹).

شہیتان، لہ بہر ئہ وہی شہیتان سہرچا وہی ہموو پیاو بہ لاو نارہہ تہ کہ، بویہ شہیتانی دوور لہ پرحم بہ زہی خوی پورہردگار لہ زور شت پادہ کات، لہ وانہ: بانگ دان، قورئان خویندن، بردنی سوجدهی قورئان خویندن (سُجْدَةُ التَّلَاوَةِ)، پنا گرتن بہ خوی پورہردگار لہ شہیتان، ووتنی (بِسْمِ اللّٰهِ) لہ کاتی دہرچون لہ مال، وہ ووتنی (بِسْمِ اللّٰهِ) لہ کاتی چوونہ ناو مرگہوت لہ گہل ئہ و ویردانہی کہ لہ سوننہ تدا ہاتوہ، وہ بہردہوام خویندنی ویردہکانی بہ یانیان و ئیواران، وہ خویندنی ویردہکانی دوی نوئژہ فہرزہکان، وہ خویندنی ہموو ویردہ شہرعیہ کان^(۵۷).

۷. زور کردنی کردہ وہ خیرو چاکہ کان و پورستہ نہینہ کان و شاردنہ وہ یان، وہ کو: شہونویژ، خیری نہینی، گریان لہ ترسی خوی پورہردگار لہ شوئینیکی تہ نیایدا، کردنی نوئژہ سوننہ تہ کان، پارانہ وہ بو بریانی موسلمان بہ نہینی و شاراوہی، لہ بہر ئہ وہی خوی پورہردگار بہ نندہ یہ کی لہ خوا ترس و شاراوہی خوش دہوئیت، ہاوہلی بہ پیزی پیغہ مہر (ﷺ) سعد کوری ابي وقاص (رضی اللہ عنہ) دہفہ رموئیت: گوئیم لہ پیغہ مہری خوا بو (ﷺ) دہیفہ رموو: « إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْعَبْدَ التَّقِيَّ الْعَنِيَّ الْحَنِيَّ »^(۵۸).

واتہ: خوی پورہردگار بہ نندہ یہ کی لہ خوا ترسی دہولہ مہندی شاراوہی خوش دہوئیت (دہولہ مہند لہ دل و دہرووندا، شاراوہ لہ کردنی ئہ و کردہ وہ

^(۵۷) بو زیاتر شارہ زابوون لہ م بابہ تہ، ہوانہ: کتاب مقام الشيطان في ضوء الكتاب والسنة لسليم

الهلالي، کہ بہ راستی کیتابیکی زور گرنگ و بہ سوہ، والإخلاص لحسين العوايشة ص ۵۷-۶۳.

^(۵۸) رواہ مسلم، کتاب الزهد، ۴/۲۲۷۷، برقم ۲۹۶۵.

چاکانہ ی کہ باش وایہ بہ نہینی بکریت).

۸. گوئی نہ دان بہ سہرزہ نشت و ستایشی خہ لکی، لہ بہر ئہ وہ ی ئہ م کارانہ نہ سودی ہہ یہ و نہ زیانیش، بہ لکو پیویستہ بہ ندہ ی موسلمان تہ نہا لہ سہرزہ نشتی خوی پەرہردگار بترسیت، وہ تہ نہا دلّی بہ بہ خشش و پرحم و ستایشی ئہ و خوش بیّت: ﴿قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ فَبِذَلِكَ فَلِفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ﴾ (یونس: ۵۸).

واتہ: ئہ ی پیغہ مبرہ (ﷺ) بہ موسولمانان بلّی: بادلّ خوش و شادمان بن بہ فہزلّ و بہ خشش و پرحمہ تی خوی (کہ ئیسلام و قورئانی پیروڑ و سوننہ تہ) کہ وابوو با تہ نہا بہ وہ دلّخوش بن، دلّخوشیان بہ وہ زور چاکترو باشترہ لہ ہہ موو ئہ و سہروہ و سامانہ ی کہ خہ لکی کوئی دہ کہ نہ وہ. بوّیہ ووتہ ی زوربہ ی زانایانی پیشین لہ سہر ئہ وہ یہ کہ مہ بہ ست بہ ﴿بِفَضْلِ اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ﴾ قورئانی پیروڑ و سوننہ تہ کانی پیغہ مبرہ (ﷺ).

دہ ی کہ وابوو ئہ ی بہ ندہ ی موسلمان پشت ہہ لکہ لہ سوپاس و ستایشی خہ لکی بیّ پیویست بہ لیّی بہ وینہ ی کہسانی پشت ہہ لکردوو لہ دنیا و پرو کردووہ دواپوڑ، ہہر کاتیّک ئہ مہ ت بؤ کرا و بؤت گونجا ئہ وہ نییہ ت پاککردنہ و ہ ت بؤ خوی پەرہردگار لہ سہرئاسان دہ بیّت.

موسلمانی خوشہ ویست کاتیّک دہ توانیت پشت ہہ لکہ ی ت لہ سوپاس و ستایشی خہ لکی: ئہ گہر تؤ بہ دلّنیایہ وہ زانیت ستایشی خہ لکی سودت، پیناگہ یہ نیّت، وہ سہرزہ نشتی خہ لکی زیانت پیناگہ یہ نیّت و ناشیرینت ناکات، بہ لکو تہ نہا خوی پەرہردگار ئہ وانہ ی بہ دہ ستہ، بوّیہ پشت ہہ لکہ ی ت لہ

سوپاس و ستايشى ئه وانەى كه ستايشيان جوانت ناكات، وه پشت هەل بکه له سەرزەنشى ئه وانەى كه سەرزەنشتيان ناشيرينت ناكات، وه دەسه لآتت به سەر ئه م كارهدا نابيټ ته نها به ئارام گرتن و دلنيايى نه بيټ، بۆيه هەر كه سيك ئارام گرتن و دلنيايى له دەستدا، نمونەى وهكو كه سيك وايه كه دهيه ويټ گه شتيك به ناو دهريادا بكات به لام بئى كه شتى و پاڤوړ.

موسلمانى خوښه ويست سەيرى ئه و كه سه بکه كه سەرزەنشت دهكات:

* ئه گەر ئه و كه سه كه سيكى پاستگو بيټ له سەرزەنشته كه يدا، مه به ستى ئاموژگارى كردنت بيټ، ئه وه تۆ ئه و ئاموژگارييهى لى وه رېگره، له بهر ئه وهى كه م و كورپه كانتى بو كۆكردۆته وه و وهكو دياريبه ك پيشكه شى كردويت، بۆيه تۆش لىي وه رېگره.

* وه ئه گەر ئه و كه سهى كه سەرزەنشتت دهكات كه سيكى پاستگو نه بيټ له سەرزەنشته كه يدا، ئه وه خوئى تووشى درۆ و تاوان كردوه و تۆش سودت لىي بينيوه، له بهر ئه وهى ئاگادارى كردويته ته وه له خراپه كانت له كاتيكا خۆت ئاگات لىي نه بووه، وه ئه و تاوانانهى به بير هيناو يته ته وه كه خۆت له ياديانت كردوه.

* ئه گەر ئه و كه سهى كه سەرزەنشتت دهكات به درۆ ئه و سەرزەنشتهت دهكات و بوئى هه لبه ستووه، ئه وه تۆى موسلمان ئه گەر ئه و تاوانه شت تيا نه بيټ ئه وه بئى گومان هه له و تاوانى ترت تىدايه، بۆيه له م كاته دا يادى نازو نيعمه ته كانى خواى پهروه رديگار بکه به سەرته وه كه ئه و كه سه درۆ هه لبه سته ئاگادارى هه موو كه م و كورپى و تاوانه كانت نيه، وه ئه و درۆيهى كه بوټ هه لبه ستراوه ده بيټه مايهى سږينه وهى تاوانه كانت ئه گەر ئارامى له سەر بگريت

و چاوه رپی پاداشتی خوی پهروردگار بیت، وه پیویسته بزانیت ئه و کهسه درق هله بهسته خوی تووشی تاوان کردووه و خوی تووشی توپه یی خوی پهروردگار کردووه، بویه تو له و باشتر به عافی بکه و لئی خوش ببه ﴿الْأَلَّا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ (النور: ۲۲).

واته: ئایا بیٲتان خوش نییه و چه زناکه ن خوی پهروردگار لیٲتان خوش بیٲت و عافتان بکات (به لئی)، خوی پهروردگار زور لیٲخوش بوو زور به به زه ییه.

۹. یادکردنی مردن و کورتی هیوا و ئاوات، خوی پهروردگار ده فره رمویٲ: ﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّوْنَ أَجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَمَنْ زُحِرَ عَنِ النَّكَارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ﴾ (آل عمران: ۱۸۵).

واته: هه مو نه فس و روح له به ریک ده بیٲت بمریٲت، وه له پوژی دوا ییدا پاداشت و ه رده گرنه وه له سه ر کرده وه کانتان، بویه هه رکه سیٲک له ناگری دوزه خ پرزگاری بیٲت و دهر بچیٲت (ئه گه ر به گاوه لکیش بیٲت) و بچیٲته به هه شته وه ئه وه بیٲگومان سه رفرزو پرزگار بووه، وه ژیانی دنیا هیچ نییه ته نها له زه تیکی کاتی و به سه ر چووی هه له خه لٲینه ره.

وه هه روه ها ده فره رمویٲت: ﴿وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾ (لقمان: ۳۴).

واته: هیچ که سیٲک (نه فسیٲک) نازانیٲ به یانی چی ده کات (له کارو کاسبی و هه لئس و که وت)، هیچ که سیٲک (نه فسیٲک) نازانیٲ که ی و له چی شوینیٲک

دہمریت، خوی پەروردگار زور شاره زایہ بہ ناشکراو نہینی ہموو کارہ کان۔
 ۱۰. ترسان لہ مردنی دواپوڑ خراپی، بہ ندہی موسلمان دہبیت زور بترسیت
 لہ وہی کہ کردہ وہ پیاکانی کوتا کردہ وہ کانی بیت و کوتایی ژیانی بیت (بہ و
 کردہ وہ پیاپیہ وہ بمریت) بویہ گہورہ ترین زیان و خہ سارہ مہ ندی ئہ و کارہ یہ،
 لہ بہر ئہ وہی مروّفہ کان لہ روژی دواپیدا لہ سہر ئہ و کردہ وہ یہ زیندوو دہبنہ وہ
 کہ لہ دونیادا لہ سہری ژیاون و لہ سہریشی مردوون، خہ لکی زیندوو دہ کرینہ وہ
 لہ سہر نییہ تہ کانیان لہ دواپوڑدا، وہ باشتیرینی کردہ وہ کان کوتاییہ کہ یہ تی۔

۱۱. ہاوپیہ تی کردنی کہ سانی نییہ ت پاک و لہ خوا ترسان، چونکہ
 کہ سانی نییہ ت پاک و لہ خوا ترسان بیبہ شت ناکہن لہ خیرو چاکہ، وہ دہبنہ
 پیبشہ نگ و پیبشہ وای چاکہ بوّت، بہ لام کہ سانی ریابازو ہاوہلّ بریار دہران
 دہ تسوتینن لہ ناگری دوزہ خدا ئہ گہر شوینی کردہ وہ کانیان بکہ ویت۔

۱۲. پارانہ وہو پہنا بردنہ بہر خوی پەروردگار تا پہنات بدات لہ ریا،
 ہر وہ کہ پیبغہ مبر (ﷺ) فیری کردوین ئہ م دوعایہ بخوینین، ہر وہ کہ
 دہ فہ رمویّت: « یا ایہا الناس اتّقوا هذا الشّرک، فإنّہ أخصی من دیب النمل، فقال
 بعض الصحابة: کیف نلّقیہ و هو أخصی من دیب النمل یا رسول اللہ؟ قال:
 قولوا: اللّٰهُمَّ اِنَّا نَعُوذُ بِكَ اَنْ نُشْرِكَ بِكَ شَيْئًا نَعْلَمُهُ وَنَسْتَغْفِرُكَ لِمَا لَا نَعْلَمُهُ »^(۵۹)۔

واتہ: ئہی موسلمانان خوتان پیارینن لہ و شیرک و ہاوہلّ بریار دانہ کہ
 شاراوہ ترہ لہ شوین پیی میروولہ، ہاوہ لانی بہ پیزی پیبغہ مبر (ﷺ) فہ رمویان:

^(۵۹) أخرجه أحمد ۴/۴۰۳، وإسناده جيد، وغيره، وانظر: صحيح الجامع ۳/۲۳۳، وصحيح الترغيب

چون خومانی لیپاریزین له کاتیکیدا شاراوہ تره له شوین پیی میرووله؟
 پیغہ مبر (ﷺ) فہرموی: بلین: ئہی پەروردگارمان پەنات پیدەگرین که
 بچوکتین هاوه لّت بۆ پریاربدەین و بشزانین، وه پەنات پیدەگرین له و تاوانه ی
 (شیرکه ی) که ئه نجامی بدهین و نه یزانیین .

۱۳. بهنده ی موسلمان ههولّ بدات و چه ز بکات که خوی پەروردگار یادی
 بکات له بیرى نه کات، وه پیشخستنی یادی خوی پەروردگار به سهر ستایشی
 بهنده کاند، ﴿فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ﴾ (البقرة: ۱۰۲).

واته: بهردهوام یادم بکه منیش یادتان ده کهم و له بیرتان نا کهم.

وه پیغہ مبر (ﷺ) فہرمودە یه کی قودسیمان له خوی پەروردگار وه بۆ
 دهگیریتته وه که فہرمویه تی: ﴿أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي وَأَنَا مَعَهُ إِذَا ذَكَرَنِي، فَإِنِ
 ذَكَرَنِي فِي نَفْسِهِ ذَكَرْتُهُ فِي نَفْسِي، وَإِنِ ذَكَرَنِي فِي مَلَأٍ ذَكَرْتُهُ فِي مَلَأٍ خَيْرٍ مِنْهُمْ،
 وَإِنِ تَقَرَّبَ إِلَيَّ شَبْرًا تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعًا، وَإِنِ تَقَرَّبَ إِلَيَّ ذِرَاعًا تَقَرَّبْتُ مِنْهُ بَاعًا، وَإِنِ
 أَتَانِي يَمْسِحُ بِأُتَيْتُهُ هَرَوَلَةً﴾ (۱۰).

واته: من له گه ل گومانی بهنده که مدام که پیم ده بات وه له گه لیدام کاتیکی
 یادم ده کات (به زانیاری و دهسه لات له گه لیدایه) بۆیه هه رکاتیکی ئه و بهنده یه م
 له نه فسی خویدا یادی کردم، ئه وه منیش له نه فسی خۆمدا یادی ده کهم، وه
 ئه گه ر یادی کردم له ناو کۆمه لیکدا، ئه وه من یادی ده کهم له ناو کۆمه لیکدا که
 زۆر چاکتر و باشترن له وان، وه ئه گه ر ئه و بهنده یه م بستیک لیم نزیک ببیتته وه

(۱۰) متفق علیه من حدیث أبي هريرة رضي الله عنه: البخاري واللفظ له، كتاب التوحيد، ۲۱۶/۸، برقم
 ۷۴۰۵، ومسلم، كتاب الذكر والدعاء، باب الحث على ذكر الله، ۲۰۶۱/۴، برقم ۲۶۷۵.

ئوہ من بالئیک لیئی نزیک دہبمہوہ (زیاتر بہ ہانایہوہ دیم)، وہ ئہ گہر ئوہ بہندہ یہم بالئیک لیم نزیک ببیتہوہ ئوہ من ہنگاوئیک لیئی نزیک دہبمہوہ، وہ ہر کاتیک ئوہ بہندہ یہم ہات بۆ لام (پووی کردہ من و عیبادہتی منی کرد) ئوہ من زیاتر لیئی نزیک دہبمہوہ (بہ عیلم و زانیاری و بہ ہاناوہ ہاتنی).
خوای پەرورہدگار پشتیوانمان بیت^(۶۱).

۱۴. چا و نہ بوون له و شتانہی کہ له ژیر دەستی خەلکیدایە، چونکہ نییەت پاکی و حەز بوون بە سوپاس و ستایش و حەز بوون بە و شتانہی کہ لە لای خەلکییہ لە دلئیکدا کۆ نابنہوہ، مەگەر وەکو کۆبونہوہی ئاوو ئاگر، یان بزن مژوک و ماسی (ئەمانەش مەحالن)، بۆیە موسلمانن خۆشەویست ہەر کاتیک نەفست داوای نییەت پاکی لیکردیت ئوہ یەکہەمجار پوو بکەرہ تەماح و سەری بپرہ بە چەقۆی بیئومید بوون لەوانہی کہ لە لای خەلکی ہەن، کاتیک دەتوانی بە ئاسانی تەماح بوون بە و شتانہی کہ لە لای خەلکی ہە یە سەرپرہی، ئہ گەر زانیاری و دلنیا ییہکی تەواوت ہەبوو بەوہی کہ ہەر شتیک تۆ حەزت پییہتی ئیلا بہ دەست خوای پەرورہدگارہ، وہ گەنجینہی ہەموو کارہکان لە ژیر دەستی خوای پەرورہدگار دایہ و بہ دەست ہیچ کەس نییہ جگہ لەو، وہ ہیچ شتیک بە دەستت نایەت مەگەر لای خوای پەرورہدگارہوہ بیت^(۶۲).

۱۵. زانین و شارەزابوونی بەروبوم و سوودو پاشەپوژہ چاکەکانی نییەت

(۶۱) بۆ ئەوانہی پیشوو بپوانہ: منہاج القاصدین ص ۲۲۱-۲۲۳، وہ کتاب الإخلاص لحسین العوايشة ص ۴۱-۶۴، وہ الریاء ذمہ وأثرہ السیئ فی الأمة لسلم الملالی ص ۶۱-۷۲، وہ الإخلاص والشرك الأصغر للدكتور عبد العزيز بن عبد اللطيف، ص ۱۳.

(۶۲) بپوانہ: الفوائد لابن القيم ص ۲۶۷-۲۶۸.

پاكى له دونياو دواپوژدا، له و به رو بوم و سودانه: نىيەت پاكى ھۆكاره بۆ سەر كەوتنى ئەم ئوممەتە، ھۆكاره بۆ پزگار بوون له سزاي خواي پەرودردگار، ھۆكاره بۆ بەرزى پلە و پايە له دونياو دواپوژدا، ھۆكاره بۆ سەلامەت بوون له سەرلېشىواوى له دونيادا، ھۆكاره بۆ ئەو ھى خواي پەرودردگار ئەو بەندەيەي خۆش بویت و فرىشتە كانىش خۆشيان بویت، ھۆكاره بۆ بوونى ناوى باش، ھۆكاره بۆ لا چوون و نەمانى تەنگ و چەلەمە و ناخۆشى دونياو دواپوژ، ھۆكاره بۆ دل ئارامى و ھەست كردن بە بەختە و ھەرى ژيان، ھۆكاره بۆ بەرگە گرتن و ھەلگرتنى ھەموو ناخۆشى و ناپەھەتەيەكان، باوەر جوان و پازاوه دەكات له ناو دلدا، ھۆكاره بۆ گىرابوونى پارانە و ھۆكاره بۆ بە دەست ھېنانى نازو نىعمەت و موژدەي دلخۆش كەر له ناو گوژدا، خواي پەرودردگار پىشتىوانى ھەموو لايەكمان بىت^(۶۳).

بۆيە موسلمانى خۆشەويست ئەگەر پازى بوونى خواي پەرودردگار دەويت، ئەگەر سەرفرازى و پزگار بوون و خۆشەويستى خواي پەرودردگار دەويت، ئەوا ھەولبە نىيەتت پاك بکە و ھۆكاره بۆ خواي پەرودردگار و دوور بکە و ھەو پابكە له رىيا. له كۆتاييدا داواكارم له خواي پەرودردگار كە من و تۆو سەر جەم بانگە وازكاران و پىشە و ايان و موسلمانان بە گىشتى بپارىزىت لە و تاوان و بەلا ترسناكە، آمــــــين.

ولا حول ولا قوة إلا بالله العلي العظيم .

(۶۳) بېروانە: كتاب الاخلاص للعوايشة ص ۶۴-۶۶.

ناوهرؤك

- ۳ پيشه کی وهرگيږ
- ۶ پيشه کی دانهر
- ۱۰ بهشی يه کهم: ړوناکی نییته پاکي
- ۱۰ باسی يه کهم: تيگه يشتن له مانای نییته پاکي
- ۱۲ باسی دووهم: گرنگی نییته پاکي
- ۱۸ باسی سيپهه: پله و پایه ی بهرزی نییته تی باش
- ۲۷ باسی چوارهم: بهرو بووم و سوده کانی نییته پاکي (الإخلاص)
- ۳۰ بهشی دووهم: تاریکيیه کانی ويستی دونيا به کاری دواړوژ
- باسی يه کهم: ترسناکی ويستی به دهست هيئانی دونيا به کردنی کاری
- ۳۰ چاکه ی دواړوژ
- باسی دووهم: جوری ئه و کارانه ی که بؤ به دهست هيئانی دونيا
- ۳۶ ده کریت
- ۳۸ باسی سس يه م: ترسناکی و شوينه واره خراپه کانی پيا
- ۴۶ باسی چوارهم: جور و رده کارییه کانی پيا
- باسی پينجه م: به شه کانی پيا و شوينه واری خراپی له سهر کرده وه
- ۵۱ چاکه کان
- ۵۵ باسی شه شه م: هؤکارو پالنه ره کانی پيا کردن
- باسی هه وته م: ريگا چاره ی به دهست هيئانی نییته پاکي و چاره سهری
- ۵۸ پيا کردن
- ۷۴ ناوهرؤك